

RP 116/2021 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av elmarknadslagen och till lag om vissa temporära åtgärder i samband med införandet av centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att elmarknadslagen ändras. Dessutom föreslås att det stiftas en lag om vissa temporära åtgärder i samband med införandet av centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln.

De centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln, en så kallad datahubb, införs den 21 februari 2022. I propositionen föreslås att en fem månader lång införandeperiod föreskrivs för införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln.

Till elmarknadslagen fogas bestämmelser om skyldigheter för detaljförsäljare och distributionsnätsinnehavare samt andra nätinnehavare och fastighetsinnehavare som svarar för mätning av gränspunkter i distributionsnätet att registrera sig som användare av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln. Med hjälp av registreringen säkerställs att tjänsteanvändarnas informationssystem uppfyller de kompatibilitetskrav som användningen av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln förutsätter. De nuvarande verksamhetsidkarna ska registrera sig som tjänsteanvändare före införandeperioden börjar.

Registreringen av användare av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln ska i huvudsak frysas under införandeperioden. Registreringar ska ändå vara möjliga att göra om detta inte äventyrar införandet av tjänsterna enligt tidtabell.

En detaljförsäljare som inte uppnår registreringsberedskap innan införandeperioden inleds blir tvungen att avbryta sin verksamhet åtminstone till dess att införandeperioden har avslutats. Detaljförsäljaren åläggs skyldigheter, genom vilka det säkerställs att elleveransen för detaljförsäljarens kunder inte avbryts. Detaljförsäljaren ska sälja sitt avtalsbestånd till en registrerad detaljförsäljare eller säga upp sina kunders elförsäljningsavtal. I annat fall hävs avtalen utan separata åtgärder. Registrerade detaljförsäljare avses kunna fusionera sin affärsverksamhet inom detaljförsäljning i enlighet med föreskrivna förfaringssätt även under införandeperioden. Vid behov fortsätter distributionsnätsinnehavaren elleveransen till kunden tills denna har ett elförsäljningsavtal med en ny detaljförsäljare.

Om en distributionsnätsinnehavare inte uppnår registreringsberedskap innan införandeperioden börjar, strävar man efter att detaljförsäljarnas leveranser till distributionsnätet säkerställs genom temporära åtgärder av distributionsnätsinnehavaren tills distributionsnätsinnehavaren kan uppfylla de krav som ställs på registrering. Energimyndigheten ska vid behov besluta om de åtgärder som ska inledas för att upprätthålla distributionsnätsinnehavarens elnätverksamhet. Energimyndigheten kan då bestämma att en eller flera distributionsnätsinnehavare ska sköta de uppgifter som hör till distributionsnätsinnehavaren. Som ett sista alternativ kan Energimyndigheten återkalla distributionsnätsinnehavarens elnätstillstånd. Då ska Energimyndigheten vid behov besluta om de åtgärder som ska inledas för att upprätthålla nätverksamheten i fråga. Om det inte avtalas om överföring av elnätet till en annan nätinnehavare, kan Energimyndigheten besluta om överföring av nätstillståndet och inlösning av nätet mot full ersättning.

RP 116/2021 rd

Lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt. Införandeperioden avses börja den 1 november 2021 och pågå till den 31 mars 2022. I situationer med betydande problem med införandet avses införandeperioden kunna flyttas fram med högst ett år genom en förordning av statsrådet.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING.....	5
1 Bakgrund och beredning	5
1.1 Bakgrund.....	5
1.2 Beredning	6
2 Nuläge och bedömning av nuläget.....	7
2.1 Centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln	7
2.2 Elmätning och Europeiska unionens elmarknadsdirektiv	8
2.3 Europeiska unionens allmänna dataskyddsförordning	9
3 Målsättning.....	11
4 Förslagen och deras konsekvenser.....	12
4.1 De viktigaste förslagen	12
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna	14
4.2.1 Konsekvenser för elföretag.....	14
4.2.2 Konsekvenser för slutförbrukare och elproducenter som verkar i distributionsnäten	15
4.2.3 Konsekvenser för myndigheterna.....	16
5 Alternativa handlingsvägar	16
5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser.....	16
5.1.1 Ändringar beträffande elmätning	16
5.1.2 Skyldighet att anlita centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln och registrera sig som användare av tjänsterna.....	16
5.1.3 Införandeperiod för centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln	17
5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet	17
5.2.1 Införandeperiod för enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln ..	17
5.2.2 Bestämmelser om elmätning i elmarknadsdirektivet.....	18
6 Remissvar.....	18
7 Specialmotivering	20
7.1 Elmarknadslag	20
7.2 Lag om vissa temporära åtgärder i samband med införandet av centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln	27
8 Bestämmelser på lägre nivå än lag.....	33
9 Ikraftträdande	33
10 Verkställighet och uppföljning	34
11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	34
11.1 Skydd för personuppgifter.....	34
11.2 Näringsfriheten.....	39
11.3 Egendomsskydd	44
11.3.1 Användningsbegränsningar för egendom.....	44
11.3.2 Inlösning av elnät.....	46
11.3.3 Avtalsfrihet och avtalens varaktighet.....	46
11.4 Delegering av lagstiftningsbehörigheten.....	47
11.5 Bedömning av lagstiftningsordning.....	48
LAGFÖRSLAG.....	49
1. Lag om ändring av elmarknadslagen.....	49

RP 116/2021 rd

2. Lag om vissa temporära åtgärder i samband med införandet av centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln	52
BILAGA.....	57
PARALLELTEXTER.....	57
1. Lag om ändring av elmarknadslagen.....	57

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Finlands elmarknad öppnades för konkurrens år 1995. Detaljmarknaden för el öppnades för konkurrens i stor skala 1998.

Centrala aktörer på detaljhandelsmarknaden för el är distributionsnätsinnehavare, detaljförsäljare och slutförbrukare. Distributionsnätsinnehavaren svarar för elöverföring i sitt distributionsnät, det vill säga eldistribution och mätning av elförbrukning. Detaljförsäljare ombesörjer anskaffning av elenergi till de slutförbrukare som anslutit sig till distributionsnäten. För att detaljförsäljaren ska kunna fakturera rätt mängd el av sina kunder och själv skaffa motsvarande mängd el ska distributionsnätsinnehavaren till detaljförsäljaren leverera förbrukningsuppgifter för dennes kunder. Nätsinnehavaren ska samtidigt även göra förbrukningsuppgifterna tillgängliga för kunderna.

På elmarknaden uppstår det hela tiden rikligt med mätuppgifter. Elförbrukningen mäts timvis i distributionsnäten, vilket innebär att det årligen uppstår 8 760 mätavläsningar för varje kund. Utöver detta levereras information mellan detaljförsäljare och distributionsnätsinnehavare om byte av detaljförsäljare och byte av kunder till exempel i flyttsituationer. Till följd av harmoniseringen av unionslagstiftningen kommer man i Finland att år 2023 övergå till en balansavräkningsperiod på 15 minuter.

På den finländska detaljmarknaden opererar för närvarande 77 distributionsnätsinnehavare och 64 detaljförsäljare. Informationsutbytet mellan distributionsnätsinnehavare och detaljförsäljare omfattar alla cirka 3,5 miljoner eldriftställen som är anslutna till distributionsnäten. I Finland sker det under ett år cirka en miljon flyttningar, över 200 000 försäljarbyten och mätuppgifter utbyts om 3,5 miljoner driftställen dagligen. Inom ramen för meddelandetraffiken skickas årligen flera hundra miljoner meddelanden mellan parterna.

Bestämmelser om informationsutbytet som förpliktar parterna finns i elmarknadslagen (588/2013) och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den. Informationsutbytet baserar sig på formbundna elektroniska meddelanden och förfaringsätt som parterna är skyldiga att iaktta. Enligt det förfarande som valdes år 1998 sker informationsutbytet nuförtiden bilateralt och det förutsätter förbindelser mellan samtliga distributionsnätsinnehavare och detaljförsäljare. I praktiken sker informationsutbytet dock nuförtiden med hjälp av åtkomsttjänster som några tjänsteleverantörer tillhandahåller.

De nuvarande informationsutbytesarrangemangen är tekniskt fungerande. Ett flertal aktörer har dock klagat på informationens dåliga kvalitet och man har inte alltid hållit fast vid avtalade spelregler eller meddelandeformer. Detta har avsevärt ökat mängden arbete som utförs manuellt. Enligt den nuvarande modellen är det arbetsamt för nya serviceutvecklare, t.ex. producenter av aggregatorer och energieffektivitetstjänster och tillhandahållare av laddningstjänster för elbilar, att bedriva verksamhet, vilket för sin del fördröjer utvecklingen av nya tjänster. Det är även svårt att vidareutveckla den meddelandemodell som används.

I 49 § i elmarknadslagen från 2013 föreskrevs som en ny uppgift för den systemansvariga stamnätsinnehavaren att utveckla informationsutbytet som elhandel och balansavräkningen förutsätter. I början av 2014 startade den systemansvariga stamnätsinnehavaren Fingrid Oyj på arbets- och näringsministeriets begäran ett projekt för utredning av framtida lösningar i fråga om

RP 116/2021 rd

informationsutbytet på detaljmarknaden för el. I utredningen föreslogs en centraliserad informationsutbyteslösning, det vill säga en så kallad datahubb, som lösning. Enligt utredningen skulle ett standardiserat gränssnitt till elförbrukningsinformationen främja till exempel fullskaligt utnyttjande av intelligenta nät och smarta mätare samt nya affärsverksamhetsmöjligheter såsom energieffektivitetstjänster, elbilsladdningsoperatörens verksamhet och erbjudandet av en flexibel efterfrågan för marknaderna samt underlätta hanteringen av en distribuerad elproduktion. En centraliserad tjänsteplattform skulle även främja konkurrensen på detaljhandelsmarknaden.

Finland övergår den 21 februari 2022 till centraliserat informationsutbyte för de centrala marknadsprocessernas del inom detaljhandelsmarknaden för el. Enligt 49 a § i elmarknadslagen (sådan den är ändrad i lag 108/2019) svarar den systemansvariga stamnätsinnehavaren inom sitt ansvarsområde för ordnandet av det centraliserade informationsutbyte och den centraliserade informationshantering som marknadsprocesserna för den elhandel som bedrivs i distributionsnäten förutsätter samt för balansavräkningen i distributionsnäten, det vill säga för de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln.

Den systemansvariga stamnätsinnehavaren Fingrid Oyj har den 29 januari 2021 till arbets- och näringsministeriet lämnat ett lagstiftningsinitiativ om en frysningsperiod för den så kallade strukturella informationen inom enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln, det vill säga en införandeperiod. Under införandeperioden avses möjligheten att registrera sig som användare av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln begränsas. En införandeperiod är enligt initiativet nödvändig för att säkerställa ett lyckat införande av enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln, och detta avses bli reglerat genom en separat lag.

Utöver införandeperioden för enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln ska ändringar i elmarknadslagen även föreslås i propositionen. Genom förslaget utvidgas skyldigheten att använda centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln till att även gälla sådana nättinnehavare, vars elnät har en gemensam gränspunktsmätning med det mätområde som distributionsnätet utgör, samt fastighetsinnehavare, vars fastighets eller motsvarande fastighetsgrupps interna elnät utgör ett mätområde som har en gemensam gränspunktsmätning med det mätområde som distributionsnätet utgör. Även en sådan aktör ska ordna informationsutbyte i anknytning till gränspunktsmätning med enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln. Ändringen behövs för att genomföra distributionsnätens balansavräkning, som är en fastställd tjänst inom centraliserat informationsutbyte inom elhandeln. Dessutom ska de aktörer som har en fastställd skyldighet att använda de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln registrera sig som användare av tjänsterna.

I elmarknadslagen avses också vissa ändringar angående elmätning göras.

1.2 Beredning

Regeringens proposition har beretts som tjänsteuppdrag i arbets- och näringsministeriet på grundval av Fingrid Oyjs initiativ. Utkastet till regeringsproposition har varit på remiss 17.6–8.7.2021. Utlåtande har begärts av Energimyndigheten, Konkurrens- och konsumentverket, justitieministeriet, Säkerhets- och kemikalieverket, Dataskyddsombudsmannens byrå, finansministeriet, Electronic Frontier Finland Effi ry, Finlands Näringsliv rf, Finsk Energiindustri rf, den systemansvariga stamnätsinnehavaren Fingrid Oyj, Skogsindustrin rf, Open Knowledge Finland ry, Lokalkraft rf, Finlands Fastighetsförbund rf, Konsumentförbundet ry, Finlands Närenergiförbund rf, Finlands Egnahemsförbund rf, Energianvändare i Finland rf, Företagarna i Finland rf samt Teknologindustri rf.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln

Bestämmelser om centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln samt ordnandet och användningen av dem finns i elmarknadslagen. Enligt lagen är den systemansvariga stamnätsinnehavaren skyldig att utveckla det informationsutbyte som elhandeln och balansavräkningen förutsätter och denne svarar inom sitt ansvarsområde för ordnandet av det centraliserade informationsutbyte och den centraliserade informationshantering som bedrivs i distributionsnäten och förutsätts av marknadsprocesserna inom elhandeln samt för balansavräkningen i distributionsnäten. Den systemansvariga stamnätsinnehavarens dotterbolag, enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln, sköter uppgifter i anknytning till centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln. Centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln är bland annat underhåll av detaljförsäljares och distributionsnätsinnehavares kunduppgifter och uppgifter om eldriftställe samt balansavräkning i distributionsnäten för elhandeln och ordnande av informationsutbyte i anknytning till balansavräkningen. Tjänster ska tillhandahållas jämligt och icke-diskriminerande för detaljförsäljare och distributionsnätsinnehavare. Bestämmelsen i 49 § 1 mom. i elmarknadslagen ålägger den systemansvariga stamnätsinnehavaren en sådan rättslig förpliktelse som avses i artikel 6.1 c i den allmänna dataskyddsförordningen. Denna förpliktelse utgör den rättsliga grunden för att behandla slutförbrukarnas i den allmänna dataskyddsförordningen avsedda personuppgifter i syfte att producera centraliserade informationsutbytestjänster inom elhandeln. Den systemansvariga stamnätsinnehavaren fungerar i dessa situationer som personuppgiftsansvarig i enlighet med den allmänna dataskyddsförordningen.

Enligt 75 a § i elmarknadslagen ska detaljförsäljare och distributionsnätsinnehavare som bedriver elnätsverksamhet i distributionsnätet anlita centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln och se till att dess datasystem och system för informationsöverföring är kompatibla med de datasystem som används av enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln. Detaljförsäljare och distributionsnätsinnehavare ska även sörja för att de uppgifter som dessa ansvarar för och lämnar till enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln är felfria samt för att de felaktiga uppgifter som de lämnat korrigeras utan dröjsmål.

Enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln har tillsammans med detaljförsäljarna och distributionsnätsinnehavarna förberett införandet av tjänsterna. De centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln har stegvis öppnats för testning 2020 och under innevarande år. Framskridandet av detaljförsäljarnas och distributionsnätsinnehavarnas förberedelseåtgärder har följts upp genom delmål och enligt enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln nåddes det första delmålet med goda resultat i december 2020. Införandet av centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln är en omfattande utvecklingsprocess för datasystem både för den systemansvariga stamnätsinnehavaren som ordnar tjänsterna och tjänsteanvändarna, särskilt detaljförsäljarna och distributionsnätsinnehavarna. Ett antal detaljförsäljare och distributionsnätsinnehavare har haft svårigheter att hålla tidtabellen för säkerställande av datasystemens kompatibilitet. Genom ledning och stöd för den systemansvariga stamnätsinnehavaren samt genom Energimyndighetens tillsynsåtgärder har man strävat efter att stödja verksamhetsutövarnas utvecklingsprojekt angående informationssystem.

Genom statsrådets förordning 1073/2019, som trädde i kraft den 1 december 2019, föreskrevs den 21 februari 2022 som införandedag för de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln.

I lagstiftningen finns i nuläget ingen fastställd separat införandeperiod för enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln. Enligt den systemansvariga stamnätsinnehavarens

lagstiftningsinitiativ är en införandeperiod, under vilken det ska inte vara möjligt att registrera sig hos enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln, ändå nödvändig för ett störningsfritt införande av systemet. Eftersom en införandeperiod begränsar detaljförsäljarnas och distributionsnätsinnehavarnas möjlighet att registrera sig som användare av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln och därmed möjligheten att i elsystemet verka som detaljförsäljare och distributionsnätsinnehavare bör ärendet regleras i lag.

Enligt 49 a § 1 mom. 8 punkten i elmarknadslagen hör balansavräkning för elhandeln i distributionsnät och ordnande av informationsutbytet i samband med balansavräkningen till de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln. För att ordna balansavräkningen i distributionsnäten behöver enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln även uppgifter om gränspunktmätningar mellan distributionsnäten och övriga mätområden. Enligt gällande lagstiftning har endast distributionsnätsinnehavare som i sin besittning har distributionsnät samt detaljförsäljare skyldighet att anlita de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln. Eftersom även någon annan nätinnehavare eller fastighetsinnehavare kan vara ansvarig för ordnandet av ovan nämnda gränspunktmätningar finns det behov av att komplettera lagstiftningen med en skyldighet även för sådana aktörer att använda tjänsterna som tillhandahålls av enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln. Enligt förslaget ska en nätinnehavare eller fastighetsinnehavare därvid sörja för att de system som denne ansvarar för, som används i informationsöverföringen för nämnda gränspunktmätning, är kompatibla med informationssystemen hos enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln. Kravet på kompatibilitet avses enbart gälla funktioner i anslutning till informationsutbyte om gränspunktmätningar.

I lagen om ändring av elmarknadslagen (108/2019) föreskrivs om aktörernas skyldighet att förbereda sig för införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln. De förberedande åtgärderna ska vidtas i enlighet med den datakonversionsplan och plan för införande av centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln som den systemansvariga stamnätsinnehavaren utarbetat i samarbete med företagen i elbranschen och dessutom ska detaljförsäljarna och distributionsnätsinnehavarna ha en utarbetad plan för egen del. Den gällande elmarknadslagen innehåller dock inga bestämmelser om att registrera sig som användare av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln. Regleringen behöver därför kompletteras till denna del för att säkerställa ett smidigt genomförande av införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln samt för att säkerställa en oavbruten tillgång på el för slutförbrukarna i samband med införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln i februari 2022.

2.2 Elmätning och Europeiska unionens elmarknadsdirektiv

I Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/944 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om ändring av direktiv 2012/27/EU, nedan *elmarknadsdirektivet*, finns närmare bestämmelser än tidigare om hur elen mäts. I artikel 19 i direktivet föreskrivs det om smarta mätarsystem, i artikel 20 om funktioner hos smarta mätarsystem, i artikel 21 om slutförbrukarens rätt till smarta mätare, i artikel 23 om hantering av uppgifter och i artikel 24 om driftskompatibilitetskrav och förfaranden för tillgång till uppgifter. Genomförandet förutsätter vissa ändringar i den nationella elmarknadslagstiftningen.

I artikel 20 i elmarknadsdirektivet föreskrivs om funktioner hos smarta mätarsystem. Avsikten är att reglera kraven beträffande mätapparatur genom en förordning av statsrådet, men det nationella genomförandet av artikeln förutsätter även vissa ändringar i elmarknadslagens bestämmelser om mätning. Enligt artikel 20.1 b i elmarknadsdirektivet ska säkerheten hos systemen med smarta mätare och för datakommunikationen överensstämma med relevanta unionsregler

om säkerhet, med vederbörligt beaktande av bästa tillgängliga teknik för att säkerställa högsta möjliga nivå av it-skydd, samtidigt som kostnaderna och proportionalitetsprincipen beaktas. Den nationella elmarknadslagstiftningen saknar i nuläget bestämmelser om cybersäkerhet för mätapparatur och informationsöverföring, varför det i propositionen föreslås att bestämmelserna i 22 § i elmarknadslagen kompletteras.

Dessutom föreskrivs det i artikel 20.1 f i direktivet om den rådgivning och information i anslutning till mätning som ska ges till slutkunderna. Slutkunderna ska få lämplig rådgivning och information före, eller i samband med, installationen av smarta mätare, särskilt avseende mätarnas fulla potential i fråga om hantering av mätaravläsning och övervakning av energianvändningen och avseende insamling och behandling av personuppgifter i enlighet med tillämpliga unionsregler om dataskydd. I 22 § i elmarknadslagen föreslås även i fortsättningen ingå bestämmelser om rådgivningsskyldighet.

I artikel 23 i elmarknadsdirektivet föreskrivs om hantering av uppgifter. Vid fastställandet av regler om hantering och utbyte av uppgifter ska medlemsstaterna ange reglerna för berättigade parter tillgång till uppgifter om slutkunden i enlighet med denna artikel och tillämpligt unionsregelverk. Vid tillämpningen av elmarknadsdirektivet ska uppgifter anses inbegripa mät- och förbrukningsuppgifter samt de uppgifter som krävs för att en kund ska kunna byta leverantör, för efterfrågefleksibilitet och andra tjänster. Enligt 5 punkten i artikeln får inga extra kostnader åläggas slutkunderna för tillgången till deras uppgifter eller för en begäran om att deras uppgifter ska göras tillgängliga.

Kundens rätt till information om sin egen elförbrukning har tidigare reglerats i statsrådets förordning om utredning och mätning av elleveranser (66/2009). Eftersom ett driftställes elmätningssuppgifter kan utgöra personuppgifter i enlighet med Europeiska unionens allmänna dataskyddsförordning har regleringen överförs på lagnivå i 75 e § i elmarknadslagen. Elmarknadslagen bör ännu kompletteras med reglering om avläsning av mätapparatur som hör till en fastighets interna elnät och slutkundens rätt till sina mätuppgifter i dessa fall.

Utöver de ändringar som genomförandet av elmarknadsdirektivet förutsätter föreslås det att ett bemyndigande införs i 22 och 71 § i elmarknadslagen för att utfärda mer detaljerade bestämmelser angående gränspunktsmätningar. Elmarknadslagen innehåller i nuläget inget bemyndigande som direkt gäller gränspunktsmätningar. Gränspunktsmätningar regleras delvis genom statsrådets förordning med stöd av 74 § i elmarknadslagen om balansavräkning, men bestämmelserna har varit allmänt utformade, vilket har gjort det möjligt att ordna mätningar på avtalsbasis. I detta samband finns det behov av att föreskriva om bemyndigande, eftersom införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln medför att praxis ska kunna förenhetligas även beträffande gränspunktsmätningar. Genom den ändring som föreslås i 71 § i elmarknadslagen ska noggrannare bestämmelser även om fastighetsinnehavares, som inte är balansansvarig, gränspunktsmätning kunna utfärdas genom förordning av statsrådet.

2.3 Europeiska unionens allmänna dataskyddsförordning

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (den allmänna dataskyddsförordningen) antogs den 27 april 2016 och har tillämpats sedan den 25 maj 2018. Förordningen är en del av totalreformen rörande dataskydd som har pågått under de senaste åren. Kommissionen har genom detta lagstiftningsprojekt strävat efter att förenhetliga, förstärka och aktualisera den europeiska lagstiftningen angående skyddet av personuppgifter. Målet med totalreformen har varit att skapa en tidsenlig,

RP 116/2021 rd

stark, enhetlig och heltäckande dataskyddsråm för Europeiska unionen. Reformen har varit nödvändig på grund av informationsteknologins snabba utveckling och medlemsstaternas splittrade bestämmelser om skydd av personuppgifter och den oenhetliga tillämpningen av dem. Målet märks bland annat som skärpta rättigheter för individen och en effektiviserad tillsyn av genomförandet. Genomförandet av tillsynen har effektiviserats bland annat genom att förstärka tillsynsmyndighetens befogenheter och genom olika institutionella arrangemang. Målet med dataskyddsförordningen är även att förstärka den inre marknaden. Dessutom har kommissionens ambitiösa mål varit att fastställa globala standarder för skyddet av personuppgifter.

Tillämpningsområdet för den allmänna dataskyddsförordningen är omfattande. Dataskyddsförordningen tillämpas på behandling av personuppgifter som sker helt eller delvis automatiskt.

Målet med den allmänna dataskyddsförordningen är att göra skyddet av personuppgifter till en oskiljaktig del av de organisatoriska förfarandena och den tekniska utvecklingen. I förordningen föreskrivs till exempel om inbyggt dataskydd och dataskydd som standard. Den personuppgiftsansvarige ska i planeringen av behandlingen av personuppgifter bedöma de tekniska och organisatoriska åtgärderna så att dataskyddsprinciperna genomförs effektivt.

Centrala principer för behandling av personuppgifter är enligt den allmänna dataskyddsförordningen ändamålsbundenhet, principen om uppgiftsminimering, principen om skälighet, laglighet, korrekthet och öppenhet, lagringsbegränsning samt integritet och konfidentialitet. Med ändamålsbundenhet avses att personuppgifterna ska samlas in för särskilda, uttryckligt angivna och berättigade ändamål och inte senare behandlas på ett sätt som är oförenligt med dessa ändamål. Enligt principen för uppgiftsminimering ska de personuppgifter som samlas vara adekvata, väsentliga och nödvändiga med avseende på deras behandlingsändamål. Personuppgifter kan alltså därmed inte samlas till exempel endast i händelse av att användningen av dem skulle visa sig vara till nytta i ett senare skede. Principen om uppgifternas korrekthet innebär att den personuppgiftsansvarige ska ombesörja uppgifternas korrekthet. Felaktiga och inexakta uppgifter ska rättas eller raderas utan dröjsmål. Principen om laglighet, skälighet och öppenhet i behandlingen av personuppgifter förutsätter att behandlingen av personuppgifter är laglig och transparent för den registrerade. Med en öppen behandling av personuppgifter avses att den registrerade får information om sådan behandling av personuppgifter som gäller henne eller honom själv. De grundläggande faktorerna för öppenhet omfattar krav på att uppgifterna ska vara lätt tillgängliga och förståeliga samt tydligt utformade. Enligt principen om lagringsbegränsning kan personuppgifter lagras i ett sådant format där den registrerade kan identifieras endast i den omfattning det är nödvändigt för genomförandet av behandlingsändamålet. Principen om integritet och konfidentialitet betonar ombesörjande av säkerheten i behandlingen av personuppgifter.

Den allmänna dataskyddsförordningen baserar sig på ett riskbaserat förhållningssätt. Den centrala tanken med det riskbaserade förhållningssättet är att den personuppgiftsansvarige och personuppgiftsbiträdet kan jämka åtgärderna, genom vilka de skyddar personuppgifterna, i enlighet med den risk som behandlingen innebär. Den personuppgiftsansvarige och personuppgiftsbiträdet ska kunna påvisa att de valda åtgärderna för skydd av personuppgifter har stått i rätt proportion i förhållande till riskerna i anslutning till behandlingen.

Den registrerade har enligt den allmänna dataskyddsförordningen även rätt att få tillgång till de personuppgifter som samlats om henne eller honom samt överföra uppgifterna från ett system till ett annat.

Av den allmänna dataskyddsförordningen följer vissa nya skyldigheter för den personuppgiftsansvarige. Nya skyldigheter är bland annat skyldigheten att utföra en konsekvensbedömning

RP 116/2021 rd

om dataskyddet med tillhörande förhandshörande av tillsynsmyndigheten, skyldigheten att utse ett dataskyddsbud i vissa fall och skyldigheten att anmäla dataskyddsöverträdelser till tillsynsmyndigheten och den registrerade.

Av den allmänna dataskyddsförordningen följer även skyldigheter direkt för personuppgiftsbiträdet. Personuppgiftsbiträdet behandlar uppgifter för den personuppgiftsansvariges räkning. Personuppgiftsbiträdet ska till exempel utarbeta en beskrivning av behandlingsåtgärderna. Personuppgiftsbiträdet ska även ansvara för säkerheten i behandlingen. I förordningen föreskrivs även mer detaljerat om avtalet mellan den personuppgiftsansvarige och personuppgiftsbiträdet.

Lagligheten i behandlingen av personuppgifter förutsätter att det finns en rättslig grund för behandlingen enligt den allmänna dataskyddsförordningen. De centrala bestämmelserna om de rättsliga grunderna finns i artikel 6 i den allmänna dataskyddsförordningen. Nationell lagstiftning som preciserar den allmänna dataskyddsförordningen är möjlig då behandlingen av personuppgifter baserar sig på artikel 6.1 c eller e, det vill säga då behandlingen är nödvändig för att iaktta den personuppgiftsansvariges lagstadgade skyldighet eller då behandlingen är nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller för att utöva den offentliga makt som hör till den personuppgiftsansvarige.

I artikel 6.2 och 6.3 i den allmänna dataskyddsförordningen föreskrivs om nationella anpassningar till regelverket enligt förordningen. Enligt 2 punkten i artikeln får medlemsstaterna behålla eller införa mer specifika bestämmelser för att anpassa tillämpningen av bestämmelserna i denna förordning med hänsyn till behandling för att efterleva punkt 1 c och e genom att närmare fastställa specifika krav för uppgiftsbehandlingen och andra åtgärder för att säkerställa en laglig och rättvis behandling, inbegripet för andra specifika situationer då uppgifter behandlas i enlighet med kapitel IX. Grunden för den behandling som avses i punkt 1 c och 1 e i artikeln ska regleras antingen i unionsrätten eller i medlemsstatens lagstiftning som tillämpas på den personuppgiftsansvarige.

Syftet med behandlingen definieras i den rättsliga grunden för behandlingen i fråga eller när det är fråga om sådan behandling som avses i punkt 1 e ska den vara nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller för utövande av offentlig makt som hör till den personuppgiftsansvarige. Den ifrågavarande rättsliga grunden för behandlingen kan innehålla särskilda bestämmelser, genom vilka tillämpningen av bestämmelserna enligt den allmänna dataskyddsförordningen anpassas. Anpassningarna kan bland annat gälla allmänna förutsättningar som rör lagligheten i den uppgiftsbehandling som den personuppgiftsansvarige utför, typ av uppgifter som behandlas, vederbörliga registrerade, organisationer och ändamål till vilka personuppgifter kan lämnas ut, ändamålsbundenhet, lagringstider samt behandlingsåtgärder och -förfaranden, inklusive åtgärder avsedda för att säkerställa en laglig och adekvat behandling av uppgifter, såsom åtgärder för andra särskilda situationer av uppgiftsbehandling som framställs i kapitel IX. Unionsrätten eller medlemsstaternas lagstiftning ska uppfylla målet i enlighet med allmänt intresse och stå i rätt proportion i förhållande till det berättigade ändamål som eftersträvas med den.

3 Målsättning

Införandet av centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln har utretts och förberetts i Finland sedan 2014. Lagstiftningen om införandet av centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln blev färdig 2019. Tjänsterna avses bli införda den 21 februari 2022.

I samband med förberedelserna för införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln har det framkommit behov av att föreskriva om en separat införandeperiod,

RP 116/2021 rd

under vilken ett störningsfritt införande av de nya tjänsterna säkerställs. En införandeperiod har bedömts vara nödvändig för att minska riskerna i anslutning till införandet av tjänsterna.

Med hjälp av införandeperioden strävar man efter att säkerställa

- 1) införandeprojektet för de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln samt detaljförsäljarnas och distributionsnätsinnehavarnas fokusering på de viktigaste uppgifterna vid införandet av tjänsterna och uppgifterna efter införandet,
- 2) ett lyckat införande av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln på detaljhandelsmarknaderna och ett så omärkbart införande av tjänsterna som möjligt för slutförbrukarna,
- 3) fastställandet av detaljförsäljarnas och distributionsnätsinnehavarnas införandeberedskap,
- 4) undvikande av betydande ändringar i införandefasen som kan orsaka eventuella problem under införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln.

Det andra centrala målet är att säkerställa att detaljhandelsmarknaden för el fungerar utan avbrott samt att slutförbrukarna och elproducenterna som är anslutna till distributionsnät har en oavbruten tillgång på el och distributionstjänster i de eventuella situationer där detaljförsäljaren eller distributionsnätsinnehavaren inte har lyckats nå beredskap för införande av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln inom tidtabellen för införandeplanen.

Det tredje centrala målet är att försöka hindra en situation där enskilda detaljförsäljares eller distributionsnätsinnehavares dröjsmål med införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln fördröjer införandet av tjänsterna för hela detaljhandelsmarknaden.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

I regeringens proposition föreslås att en temporär lag stiftas, där det föreskrivs om en införandeperiod för de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln och centrala förberedelseåtgärder i anknytning till den. Införandeperioden avses vara i fem månader. Införandeperioden inleds den 1 november 2021 och avslutas den 31 mars 2022. I situationer med betydande problem med införandet avses införandeperioden kunna flyttas fram med högst ett år genom en förordning av statsrådet.

Enligt förslaget ska till elmarknadslagen fogas bestämmelser om skyldigheter för detaljförsäljare och distributionsnätsinnehavare samt andra nätinnehavare och fastighetsinnehavare som svarar för mätning av gränspunkter i distributionsnätet att registrera sig som användare av de tjänster de använder hos enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln. Syftet med registreringen är att säkerställa att tjänsteanvändarnas informationssystem uppfyller de kompatibilitetskrav som användningen av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln förutsätter. De nuvarande verksamhetsutövarna ska registrera sig som tjänsteanvändare före införandeperioden börjar.

Införandeperioden för de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln ska vara fredad från registreringar av tjänsteanvändare. Den systemansvariga stamnätsinnehavaren ska i princip inte vara skyldig att under införandeperioden godkänna registreringar av användare av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln. Bestämmelsen avses ändå inte

RP 116/2021 rd

betyda ett absolut förbud att registrera verksamhetsutövare som användare av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln. Bestämmelsen ska innehålla en möjlighet att göra registreringar under förutsättning att detta inte äventyrar införandet av tjänsterna enligt tidtabell.

I förslaget till lag om vissa temporära åtgärder i samband med införandet av centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln avses det även föreskrivas om förfaranden ifall den nuvarande verksamhetsutövaren inte uppnår registreringsberedskap innan införandeperioden börjar. Syftet med bestämmelserna är att sträva efter att säkerställa detaljhandelsmarknadens verksamhet och en oavbruten tillgång på el för kunderna även i dessa situationer.

Enligt 3 § i lagförslaget ska en detaljförsäljare som inte uppnår registreringsberedskap innan införandeperioden börjar avbryta sin verksamhet som detaljförsäljare till dess att denne uppnår registreringsberedskap och åtminstone tills införandeperioden har avslutats. Detaljförsäljaren åläggs skyldigheter, genom vilka det säkerställs att elleveransen för detaljförsäljarens kunder inte avbryts. Detaljförsäljarens primära alternativ är då att sälja sitt avtalsbestånd till en eller flera registrerade detaljförsäljare. Det sekundära alternativet är uppsägning av alla detaljförsäljarens elförsäljningsavtal. Om detaljförsäljaren inte inom den utsatta tiden har överfört sitt avtalsbestånd till andra detaljförsäljare eller har sagt upp sina kunders elförsäljningsavtal hävs detaljförsäljarens elförsäljningsavtal utan separata åtgärder fem veckor efter att införandeperioden har börjat. Enligt 4 § i lagförslaget ska registrerade detaljförsäljare kunna fusionera sin affärsverksamhet inom detaljförsäljning i enlighet med föreskrivna förfaringsätt även under införandeperioden.

Om detaljförsäljaren inte överför sina kunders elförsäljningsavtal till nya detaljförsäljare inom den utsatta tidsfristen eller om kunden vid utgången av uppsägningstiden eller vid hävningen av elförsäljningsavtalet inte har ett nytt gällande elförsäljningsavtal övergår man enligt lagförslaget till att i huvuddrag iakttä ett förfarande som motsvarar det förfarande som föreskrivs i 102 § i elmarknadslagen för att säkerställa elleveransen för detaljförsäljarens kunder. Enligt paragrafen får en detaljförsäljares kunds distributionsnätinnehavare inte avbryta eldistributionen på grund av en omständighet som beror på detaljförsäljaren innan distributionsnätinnehavaren har meddelat slutförbrukaren om avbrytande av eldistributionen och orsaken till det. Då detaljförsäljarens verksamhet upphör ska distributionsnätinnehavaren fortsätta elleveransen till kunden i minst tre veckors tid. Om kunden inte har en ny detaljförsäljare och ett elförsäljningsavtal ännu efter tidsfristen på tre veckor fortsätter distributionsnätinnehavarens elleverans till alla kunder utan avtal ända tills Energimyndigheten har överfört dessa kunders elleveranser på en ny detaljförsäljares ansvar i enlighet med sådana avtalsvillkor som avses i 67 § 2 mom. i elmarknadslagen.

I 6 § i lagförslaget föreskrivs åtgärder för att säkerställa verksamheten på detaljhandelsmarknaden för el om distributionsnätinnehavaren inte uppnår registreringsberedskap innan införandeperioden börjar. I första hand avser man säkerställa detaljförsäljarnas leveranser till distributionsnätet genom distributionsnätinnehavarens egna temporära åtgärder till dess att distributionsnätinnehavaren kan uppfylla de krav som ställs för registrering. I andra hand ska Energimyndigheten vid behov besluta om de åtgärder som ska inledas för att upprätthålla distributionsnätinnehavarens elnätverksamhet. Energimyndigheten kan då bestämma att en eller flera distributionsnätinnehavare ska sköta de uppgifter som hör till distributionsnätinnehavaren. Åtgärderna ska begränsas att i första hand gälla sådana distributionsnätinnehavarens uppgifter och skyldigheter inom elnätverksamheten som anknyter till användningen av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln. Som ett sista alternativ kan Energimyndigheten återkalla distributionsnätinnehavarens elnätstillstånd om distributionsnätinnehavaren väsentligt bryter mot de uppgifter inom centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln som

föreskrivits denne i elmarknadslagen och de skyldigheter som dessa förutsätter angående införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln och förseelsen inte kan korrigeras genom andra föreskrivna åtgärder. Efter att elnätstillståndet har återkallats tillämpas det förfarande som anges i 24 § i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden (590/2013, nedan *tillsynslagen*). Om ett elnätstillstånd återkallas ska Energimyndigheten enligt bestämmelserna vid behov besluta om de åtgärder som ska inledas för att upprätthålla nätverksamheten i fråga. Om det inte avtalas om överföring av elnätet till en annan nätinnehavare, kan Energimyndigheten besluta om överföring av nätstillståndet och inlösning av nätet mot full ersättning.

Till bestämmelserna om mätning av elleveranser fogas bestämmelser om gränspunktmätningar mellan mätområden. Bestämmelserna om mätning ska även kompletteras på grund av de preciserade bestämmelserna i elmarknadsdirektivet. Bestämmelserna om hantering av mätoppgifter för elleveranser som sker via fastighetsnät ska preciseras för att förbättra dataskyddet för mätoppgifterna.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Konsekvenser för elföretag

Införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln påverkar cirka 250 företag inom elbranschen. Av dessa är 64 detaljförsäljare och 77 distributionsnätsinnehavare. Regelverket beträffande gränspunktmätning bedöms omfatta cirka 110 företag inom elbranschen, varav en del består av andra elnätsinnehavare än distributionsnätsinnehavare. Distributionsnätsinnehavarnas sammanlagda omsättning var cirka 2,1 miljarder euro år 2019. Detaljförsäljningens värde har uppskattats till åtminstone 2,2 miljarder euro år 2016.

Kostnadseffekterna av införandet av centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln bedömdes i regeringens proposition om ändring av elmarknadslagen (RP 144/2018 rd). De nu föreslagna kompletteringarna till regleringen är en del av en kontrollerad övergång till användningen av en datahubb. Därför bedöms förslaget minska kostnaderna för införandet av en datahubb åtminstone i de fall där de föreslagna bestämmelserna förebygger en fördröjning av införandet av en datahubb eller problem som kan uppkomma i införandefasen eller de föreslagna bestämmelserna främjar lösningen av eventuella problem. Investeringarna som görs i datahubben uppskattades enligt regeringens proposition 144/2018 rd vara totalt cirka 36 miljoner euro, varav kostnadsandelen som uppkommer för den systemansvariga stamnätsinnehavaren uppskattades vara 19,6 miljoner euro och andelen för andra företag inom elbranschen 16,6 miljoner euro. Enligt uppdaterade uppskattningar har totalkostnaderna för datahubben dock ökat betydande. Investeringarkostnaderna för datahubben för den systemansvariga stamnätsinnehavarens del uppskattas vara cirka 61 miljoner. Operations- och utvecklingskostnaderna uppskattas ha ökat med cirka 10 miljoner euro per år. Dessutom har kostnaderna som orsakas av andra företag inom elbranschen sannolikt ökat från den tidigare uppskattningen.

Kompatibilitetskraven för informationssystem i anslutning till införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln och registreringsskyldigheten som användare av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln grundar sig på gällande lagstiftning och införandeplanen för de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln. Regelverket angående registrering ska preciseras, men det orsakar inga egentliga ändringar i verksamheten för företagen inom elbranschen om varje företag inom elbranschen klarar av att uppfylla kraven i den gällande lagstiftningen och i den införandeplan som utarbetats med stöd av den.

Den föreslagna lagen om vissa temporära åtgärder i samband med införandet av centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln reglerar dock i detalj de eventuella situationer där detaljförsäljaren eller distributionsnätsinnehavaren inte genom sina utvecklingsprojekt har uppnått kompatibilitetskraven för informationssystemen enligt de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln. En sådan detaljförsäljare blir tvungen att avstå från sin affärsverksamhet som detaljförsäljare för att säkerställa sina kunders tillgång på el åtminstone till dess att den klarar av att uppfylla kompatibilitetskraven. På motsvarande sätt riktas tillsynsåtgärder mot distributionsnätsinnehavaren för att säkerställa verksamheten på detaljhandelsmarknaden för el och tillgången på distributionsnätstjänster inom nätinnehavarens ansvarsområde åtminstone till dess att distributionsnätsinnehavaren klarar av att uppfylla kompatibilitetskraven. Den mest betydande följden kan vara återkallande av elnätstillståndet och överföring av elnätverksamheten till en annan distributionsnätsinnehavare. De föreslagna bestämmelserna medför inte till denna del sådana verkningar för detaljförsäljare och distributionsnätsinnehavare som de inte skulle ha kunnat förutse redan med stöd av gällande lagstiftning. I praktiken preciserar den föreslagna lagstiftningen till denna del genomförandet av den gällande lagstiftningen samt tillsynsmyndighetens gällande befogenheter. Den föreslagna lagstiftningen förbättrar även detaljförsäljarnas och distributionsnätsinnehavarnas rättssäkerhet i dessa situationer, eftersom förslaget möjliggör mer flexibla och mer noggrant reglerade förfaringsätt än de förfaringsätt som den nuvarande lagstiftningen tillhandahåller för problemsituationer i anslutning till införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln.

De föreslagna reglerna om skadeersättning klarlägger särskilt rättssäkerheten för de företag inom elbranschen som skulle lida ekonomisk skada på grund av sådana företags verksamhet eller försummelser som inte klarar av att uppfylla den skyldighet som fastställts i lagstiftningen om införande av centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln inom tidsfristen. Också till denna del är det fråga om precisering av det nuvarande regelverket.

Förslagen om gränspunktmätningar och mätningsskyldigheter för elnätsinnehavare medför inga betydande ändringar i regleringen för nätinnehavare. I praktiken är det fråga om precisering av de nuvarande förfaringsätten i lagstiftningen. Fastighetsinnehavare, som regelverket om gränspunktmätningar och registreringsskyldigheten som användare av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln avser gälla, ska ha möjlighet att undvika regleringen och de tilläggskostnader som orsakas av den genom att överlåta ansvaret för gränspunktmätningar till en distributionsnätsinnehavare, som med stöd av elmarknadslagen i första hand är ansvarig för ordnandet av gränspunktmätningar inom sitt distributionsnät.

4.2.2 Konsekvenser för slutförbrukare och elproducenter som verkar i distributionsnäten

Genom lagstiftningen om en införandeperiod för de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln strävar man efter att säkerställa att det omfattande ändringsprojektet angående informationsutbyte på detaljhandelsmarknaden ska genomföras så smidigt som möjligt ur detaljförsäljarnas och distributionsnätsinnehavarnas kunders synvinkel.

Genom den föreslagna lagstiftningen säkerställs att slutförbrukarnas tillgång på el inte avbryts om deras detaljförsäljare inte klarar av att uppfylla kompatibilitetskraven för de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln inom tidtabellen i enlighet med införandeplanen. Samtidigt försöker man säkerställa att detaljhandelsmarknaden och distributionsnätstjänsterna fungerar även i ett sådant distributionsnät där nätinnehavaren inte klarar av att uppfylla kompatibilitetskraven inom den utsatta tidsfristen. Detaljförsäljares och distributionsnätsinnehavares avtalsvillkor innehåller bestämmelser i fall av detaljförsäljarens eller distributionsnätsinnehavarens avtalsbrott. Till denna del orsakar den föreslagna lagstiftningen inga ändringar i kundernas ställning.

4.2.3 Konsekvenser för myndigheterna

De föreslagna åtgärderna i samband med införandet av centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln ökar Energimyndighetens uppgifter och förbrukar dess resurser ifall det uppstår situationer där detaljförsäljare eller distributionsnätsinnehavare inte klarar av att uppfylla kompatibilitetskraven för de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln inom tidtabellen i enlighet med införandeplanen. Verkningarna för ämbetsverkets verksamhet skulle dock vara kortvariga och tillfälliga i dessa situationer. Ämbetsverket bedöms klara av dem med sina nuvarande resurser. Därför bedöms regeringens proposition inte ha några konsekvenser för statsbudgeten.

5 Alternativa handlingsvägar

5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

5.1.1 Ändringar beträffande elmätning

De ändringar beträffande elmätning som föreslås i elmarknadslagen baserar sig på bestämmelserna i elmarknadsdirektivet. Det nationella genomförandet förutsätter en ändring i elmarknadslagen, eftersom det gällande regelverket inte till alla delar uppfyller de mål som fastställts i direktivet. Avsikten är att genom en förordning av statsrådet föreskriva om kraven angående elmätningsskyltar, men reglering på lägre nivå kommer inte på fråga beträffande de ändringar som nu föreslås då mätuppgifterna utgör sådana personuppgifter som avses i den allmänna dataskyddsförordningen. Dessutom finns det behov av att på lagnivå utfärda bestämmelser om de kostnader som kunden förorsakas av tjänster som överskrider den normala nivån på mättjänsten.

5.1.2 Skyldighet att anlita centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln och registrera sig som användare av tjänsterna.

Skyldigheten att enligt 75 a § i elmarknadslagen anlita centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln föreslås bli utvidgade. Nätinnehavare, som inte besitter ett distributionsnät men vars elnät har en gemensam gränspunktsmätning med det mätområde som distributionsnätet utgör, samt fastighetsinnehavare, vars fastighets eller motsvarande fastighetsgrupps interna elnät utgör ett mätområde som har en gemensam gränspunktsmätning med det mätområde som distributionsnätet utgör ska ordna informationsutbyte i anknnytning till nämnda gränspunktsmätning med enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln. Eftersom uppgifter om gränspunktsmätningar behövs för distributionsnätens balansavräkning, som är en centraliserad informationsutbytestjänst för elhandeln, ska uppgifterna om gränspunktsmätningarna i fråga levereras till enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln.

Enligt 22 § i elmarknadslagen ska nätinnehavaren ordna den mätning av elleveranser i sitt nät som ligger till grund för balansavräkningen och faktureringen samt registreringen av mätuppgifterna och deras anmälan till parterna på elmarknaden. Ansvaret för gränspunktsmätningarna i distributionsnätet hör i första hand till distributionsnätsinnehavaren. Enligt bestämmelserna kan en nätinnehavare dock avtala om att skaffa mättjänsten som en extern tjänst.

Ett alternativt genomförandesätt för att säkerställa leveransen av uppgifterna om gränspunktsmätningarna är att föreskriva att gränspunktsmätningarna i distributionsnätet enbart ska utföras av distributionsnätsinnehavare. Detta alternativa genomförandesätt skulle dock ändra den vedertagna praxisen, och en ändring av anordnaransvaret för mätningarna kan inte anses ingripa i mindre grad på dessa aktörers idkande av näringsverksamhet. Distributionsnätsinnehavare kan

även avtala med andra nätinnehavare och med fastighetsinnehavaren om att distributionsnätinnehavaren i fortsättningen svarar för gränspunktsmätningen, varvid nätinnehavaren eller fastighetsinnehavaren inte behöver använda centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln.

De aktörer som är skyldiga att använda de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln ska enligt förslaget även registrera sig som användare av tjänsterna. Ett alternativt genomförandesätt är att inte föreskriva om registreringskyldigheten, varvid övergångsbestämmelserna i lagen om ändring av elmarknadslagen (108/2019) skulle styra förberedelserna. Till denna del har det dock ansetts att man med stöd av den nuvarande regleringen inte på ett tillräckligt sätt kan försäkra sig om att aktörerna som är ålagda att använda de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln är beredda innan införandeperioden börjar eller senare när de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln är införda. Av denna anledning har det ansetts vara nödvändigt att komplettera elmarknadslagen beträffande registreringen för att säkerställa ett smidigt införande av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln.

5.1.3 Införandeperiod för centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln

Enligt den systemansvariga stamnätinnehavarens lagstiftningsinitiativ är en införandeperiod för enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln nödvändig för att möjliggöra ett störningsfritt införande. Som alternativ till införandeperioden kan man granska det att inget föreskrivs om införandeperioden, varvid den systemansvariga stamnätinnehavaren också ska godkänna detaljförsäljarnas och distributionsnätinnehavarnas registreringar precis innan tjänsterna införs samt genast därefter.

Enligt den systemansvariga stamnätinnehavarens lagstiftningsinitiativ är det nödvändigt att föreskriva om en införandeperiod för att minimera riskerna i anslutning till införandet av enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln. Störningar i samband med införandet av centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln skulle i större utsträckning kunna påverka informationsutbytet på detaljhandelsmarknaden samt genomförandet av distributionsnätens balansavräkning och även leda till att tillgången på el äventyras för distributionsnätets kunder, inklusive konsumentkunderna. Även om detaljförsäljarnas och distributionsnätinnehavarnas näringsverksamhet skulle begränsas under införandeperioden och man därmed skulle ingripa i deras grundläggande rättigheter på det sätt som nedan framställs, finns det vägande skäl i enlighet med allmänt intresse att reglera om införandeperioden. Andra alternativa genomförandesätt för införandet av centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln skulle omfatta risker som det skulle vara svårt att hantera. I eventuella problemsituationer för enskilda verksamhetsutövare skulle det kunna bli nödvändigt att skjuta upp införandet av tjänsterna också kännbart.

5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet

5.2.1 Införandeperiod för enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln

I Norge har en lösning för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln, Elhub, införts i februari 2019. Även för Elhub ansågs en period med frysning av strukturella uppgifter vara nödvändig för att säkerställa ett störningsfritt införande. I Norge frystes de strukturella uppgifterna för Elhub i åtta månader. Under Norges frysningsperiod kunde nya aktörer inte registrera sig som användare i Elhub. De begränsningar som föreslås i propositionen för införandeperioden för enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln motsvarar i hög grad genomförandet i Norge.

5.2.2 Bestämmelser om elmätning i elmarknadsdirektivet

Enligt artikel 20.1 b i elmarknadsdirektivet ska säkerheten hos systemen med smarta mätare och för datakommunikationen överensstämma med relevanta unionsregler om säkerhet, med vederbörligt beaktande av bästa tillgängliga teknik för att säkerställa högsta möjliga nivå av it-skydd, samtidigt som kostnaderna och proportionalitetsprincipen beaktas. I artikel 20.1 f i direktivet föreskrivs det om den rådgivning och information i anslutning till mätning som ska ges till slutkunderna. Slutkunderna ska få lämplig rådgivning och information före, eller i samband med, installationen av smarta mätare, särskilt avseende mätarnas fulla potential i fråga om hantering av mätaravläsning och övervakning av energianvändningen och avseende insamling och behandling av personuppgifter i enlighet med tillämpliga unionsregler om dataskydd.

I artikel 23 i elmarknadsdirektivet föreskrivs om hantering av uppgifter. Vid fastställandet av regler om hantering och utbyte av uppgifter ska medlemsstaterna ange reglerna för berättigade parter tillgång till uppgifter om slutkunden i enlighet med denna artikel och tillämpligt unionsregelverk. Vid tillämpningen av elmarknadsdirektivet ska uppgifter anses inbegripa mät- och förbrukningsuppgifter samt de uppgifter som krävs för att en kund ska kunna byta leverantör, för efterfrågefleksibilitet och andra tjänster. Enligt 5 punkten i artikeln får inga extra kostnader åläggas slutkunderna för tillgången till deras uppgifter eller för en begäran om att deras uppgifter ska göras tillgängliga.

Bestämmelserna i artiklarna är i den grad detaljerade att det inte anses nödvändigt att i detta sammanhang bedöma andra medlemsstaters nationella genomförande.

6 Remissvar

Arbets- och näringsministeriet begärde den 17 juni 2021 utlåtanden om utkastet till regeringsproposition av Energimyndigheten, Konkurrens- och konsumentverket, justitieministeriet, Säkerhets- och kemikalieverket, Dataskyddsombudsmannens byrå, finansministeriet, Electronic Frontier Finland Effi ry, Finlands Näringsliv rf, Finsk Energiindustri rf, den systemansvariga stamnätsinnehavaren Fingrid Oyj, Skogsindustrin rf, Open Knowledge Finland ry, Lokalkraft rf, Finlands Fastighetsförbund rf, Konsumentförbundet ry, Finlands Närenergiförbund rf, Finlands Egnahemsförbund rf, Energianvändare i Finland rf, Företagarna i Finland rf samt Teknologindustri rf.

Utlåtande gavs av Energimyndigheten, Konkurrens- och konsumentverket, Säkerhets- och kemikalieverket, Dataskyddsombudsmannens byrå, Elenia Oy, Finsk Energiindustri rf, den systemansvariga stamnätsinnehavaren Fingrid Oyj, Finland Egnahemsförbund rf samt Tampereen Sähkölaitos Oy. Dessutom meddelade finansministeriet, Konsumentförbundet ry och Finlands Närenergiförbund rf att de inte har något att uttala om förslaget.

Remissinstanserna anser i huvudsak att förslaget är nödvändigt. Tampereen Sähkölaitos Oy konstaterar dock i sitt utlåtande att förslaget försätter elförsäljare och nätinnehavare i en ojämlig ställning. Elenia Oy å sin sida framför en avvikande åsikt om 3 och 6 § i förslaget till lag om vissa åtgärder i samband med införandet av centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln. De sanktioner som skrivits in i regeringspropositionen är oskäliga och oproportionerliga enligt Elenia Oy. Elenia framför i sitt utlåtande att alla marknadsparters systemleverantörer inte helt har kunnat iaktta Fingrids projektplan eller i sina egna kundgenomföranden beakta alla de ändringar som Fingrid föreslår. Finlands Egnahemsförbund för sin del önskar i sitt utlåtande att det inte skulle vara förbjudet att registrera sig som användare av tjänsten under införandeperioden.

RP 116/2021 rd

Energimyndigheten konstaterar i sitt utlåtande att den anser det vara motiverat att införandeperioden för de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln fredas från registreringar av tjänsteanvändare och anser att en införandeperiod är nödvändig för att minimera riskerna i anslutning till införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln. Energimyndigheten anser det vara bra och omfattar även det att den systemansvariga stamnätinnehavaren under införandeperioden inte har ett ovillkorligt förbud mot att registrera verksamhetsutövare. Ämbetsverket framför även flera detaljerade kommentarer i sitt utlåtande. Ämbetsverket anser att lagens 3 § 3 och 4 mom., som gäller införandeperioden, i viss mån är otydliga. Dessutom anser ämbetsverket att 3 § 4 mom. som varit på remiss inte enligt dess tolkning ger möjlighet för ämbetsverket att genom sitt beslut kunna bestämma att passiva kunder överförs direkt till en annan elförsäljares försäljning, och därmed säkerställs inte en oavbruten eldistribution helt och hållet för passiva kunder. Enligt Energimyndigheten är villkoren för hävning av avtal som föreskrivs i 5 § i lagförslaget i viss mån otydligt definierade. I anknytning till 6 § i lagförslaget anser Energimyndigheten att det är mycket problematiskt med en situation där distributionsnätinnehavaren inte registreras som användare av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln innan införandeperioden börjar samt anser att åtgärderna som följer därav är utmanande. Angående 8 § i lagförslaget fäster ämbetsverket uppmärksamhet vid en eventuell oklarhet beträffande ämbetsverkets tillsynsbefogenheter i anslutning till avtalstvisiter samt konstaterar motstridigheter i förslaget angående övervakningen av efterföljandet av 7 § 1 mom. som gäller information. Dessutom för Energimyndigheten fram sin syn på ämbetsverkets resurser.

Konkurrens- och konsumentverket anser det vara viktigt att ändringsprojektet rörande införandet av datahubben kan genomföras på så sätt att man i alla situationer kan garantera att detaljhandelsmarknaden för el fungerar utan avbrott och tillgången på el är oavbruten för slutförbrukarna. Kraven på informationssystemens kompatibilitet, som jämlikt ska gälla alla detaljförsäljare och distributionsnätinnehavare av el, kan enligt Konkurrens- och konsumentverkets syn anses vara motiverade ur denna synvinkel. Ämbetsverket anser sig kunna omfatta att förslaget innehåller förfaringssätt, med hjälp av vilka avbrott i slutförbrukarens elleverans kan undvikas. Ämbetsverket anser det även vara grundat att bestämmelsen i 102 § i elmarknadslagen om nätinnehavares skyldighet att leverera el till konsumenter utan försäljningsavtal i detta avseende kan bli tillämplig på det föreslagna sättet och att konsumenterna även har rätt till skadeersättning i eventuella situationer av försäljarens avtalsbrott. Konkurrens- och konsumentverket betonar i sitt utlåtande vikten av informationsskyldigheten.

Finsk Energiindustri rf konstaterar i sitt utlåtande att de föreslagna ändringarna i förslaget är grundade och kan omfattas. Finsk Energiindustri rf konstaterar att införandet av en datahubb är en mycket omfattande systemändring som gäller hela detaljhandelsmarknaden för el och tjänsten, och som ska genomföras samtidigt för alla elförsäljare och distributionsnätinnehavare. Detta förutsätter enligt Finsk Energiindustri att varje part som omfattas av tjänsterna ska uppfylla kompatibilitetskraven för informationssystemen innan datahubben kan införas i Finland. Finsk Energiindustri anser att det är nödvändigt att föreskriva om en införandeperiod och om detaljerade regler för den, så att man i alla situationer kan säkerställa en smidig och störningsfri verksamhet på detaljhandelsmarknaden för el samt en oavbruten tillgång på el för kunderna i situationer som beror på införandet av datahubben. Finsk Energiindustri betonar även att det ska finnas allvarligt övervägda grunder för att flytta införandet av datahubbens tjänster, eftersom det skulle ha konsekvenser även för andra utvecklingsprojekt inom branschen. Finsk Energiindustri gör vissa detaljerade anmärkningar om de föreslagna bestämmelserna i sitt utlåtande. Finsk Energiindustri meddelar att den även understöder de ändringar som föreslås i elmarknadslagen. Angående de ekonomiska effekterna i förslaget anmärker Finsk Energiindustri på de höjda kostnadsuppskattningarna för datahubben.

Säkerhets- och kemikalieverket framför i sitt utlåtande anmärkningar i anslutning till lagstiftningen om mätapparater rörande förbrukningsmätningar i anknytning till ändringsförslagen för elmarknadslagen. Dataskyddsombudsmannens byrå å sin sida lyfter i sitt utlåtande fram påpekanden angående den allmänna dataskyddsförordningen. I utlåtandet från dataskyddsombudsmannens byrå fästs särskilt uppmärksamhet vid regleringen om de personuppgiftsansvariga enligt den allmänna dataskyddsförordningen samt vid att införandeperioden för de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln ändå inte ska kunna gälla behandling av personuppgifter för genomförande av de registrerades rättigheter.

Med anledning av de inkomna utlåtandena har vissa ändringar gjorts särskilt i förslaget till lag om vissa åtgärder i samband med införandet av centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln. Ändringar har gjorts i 3, 4 och 8 § i lagförslaget särskilt med anledning av Energimyndighetens utlåtande. I stället för att hänvisa till 102 § i elmarknadslagen avser man i 3 § i lagförslaget föreskriva om i huvuddrag motsvarande förfarande.

7 Specialmotivering

7.1 Elmarknadslag

3 §. Definitioner. I paragrafen föreslås tillägg av nya definitioner som både förutsätts i elmarknadsdirektivet och förtydligar tillämpningen av lagen. Den nya terminologin ska definieras så enhetligt som möjligt med definitionerna i elmarknadsdirektivet och lagens nya definitioner ska tillämpas enhetligt med elmarknadsdirektivet.

22 §. Nätinnehavarens uppgift vid mätningen av elleveranser. I paragrafen föreskrivs om nätinnehavarens allmänna uppgifter vid mätning av elleveranser. Bestämmelserna om mätning av elleveranser ska vid tillämpning granskas tillsammans med andra bestämmelser som gäller nättjänster, såsom bestämmelserna i 19 och 20 § som gäller tekniska krav och anslutning, 21 § om överföringsskyldighet och 24, 24 b och 26 § om prissättning av nättjänster samt bestämmelserna som ingår i del IV som reglerar skyldigheterna i elsystemet för aktörer på elmarknaden.

I paragrafens 1 mom. föreslås det inga ändringar i bestämmelsen. Enligt momentet är det nätinnehavarens uppgift att ordna den mätning av elleveranser i sitt nät som ligger till grund för balansavräkningen och faktureringen samt registreringen av mätuppgifterna och deras anmälan till parterna på elmarknaden. Då ordnandet av mätningen och anmälningen av mätuppgifter har getts i uppdrag åt nätinnehavaren har förutsättningar skapats för enhetliga och tillförlitliga mätningssystem samt anmälningsförfaranden. De mätuppgifter som behövs i faktureringen ska lämnas per eldriftsställe eller per mätning. Nätinnehavarens ansvar för ordnandet av mätningen avses inte sträcka sig till situationer där elleveransen sker via fastighetens eller motsvarande fastighetsgrupps interna elnät.

I 2 mom. i paragrafen föreslås en ny bestämmelse om cybersäkerheten för mätningssystemens och mätuppgifternas informationsöverföring som baserar sig på artikel 20.1 b i elmarknadsdirektivet. Enligt bestämmelsen ska nätinnehavaren sörja för en adekvat cybersäkerhet i dennes mätningssystem och informationsöverföring av mätuppgifter. För att säkerställa en hög nivå på cybersäkerheten i sina mätningssystem och i informationsöverföringen av mätuppgifter ska nätinnehavaren på ett adekvat sätt beakta den bästa tillgängliga tekniken i förhållande till de kostnader som orsakas av anskaffningen och användningen av systemen.

Enligt 3 mom. i paragrafen ska nätinnehavaren vid ordnandet av mättjänster verka för att nätanvändarna använder el effektivt och sparsamt och främja möjligheterna att styra elförbrukningen.

RP 116/2021 rd

Genom bestämmelsen strävar man efter att säkerställa att nätinnehavarna beaktar energieffektivitetsperspektivet och styrningsbehoven för kundernas elförbrukning i tillhandahållandet av mättjänster. Momentet föreslås få en kompletterande bestämmelse som baserar sig på artikel 20.1 f i elmarknadsdirektivet, enligt vilket slutförbrukarna innan mätapparaturen installeras ska ges adekvat rådgivning och information om utnyttjandet av mätapparaturen samt om insamlandet och behandlingen av personuppgifter i enlighet med Europeiska unionens dataskyddslagstiftning och den kompletterande nationella lagstiftningen.

I 4 mom. i paragrafen föreslås den nuvarande bestämmelsen i 3 mom. Enligt bestämmelsen kan nätinnehavaren tillhandahålla mättjänster antingen som eget arbete eller skaffa dem hos utomstående. Tjänster kan därvid skaffas också hos andra parter på elmarknaden. Genom bestämmelsen strävar man efter att framhäva att nätinnehavarna har tillgång till olika alternativ för att hitta kostnadseffektiva och innovativa lösningar för produktionen av mättjänster.

I 5 mom. i paragrafen föreslås en ny bestämmelse om prissättning av mättjänster som överskrider de föreskrivna kraven. Enligt bestämmelsen, om nätanvändaren eller innehavaren av ellagret beställer mättjänster som överskrider de föreskrivna kraven av nätinnehavaren, kan nätinnehavaren debitera beställaren av tjänsten för skäliga kostnader som uppstår av en sådan mättjänst. En mättjänst i enlighet med föreskrivna krav ingår enligt elmarknadslagens allmänna prissättningsbestämmelser i överförings- eller distributionsavgiften.

I 6 mom. i paragrafen avses det föreskrivas om bemyndigande att utfärda förordning om mätning av elleveranser. Det föreslås att till bestämmelsen fogas nya befogenheter att ge noggrannare bestämmelser om installering av mätapparatur i ellager och om gränspunktmätningar. Med gränspunktmätning avses i enlighet med definitionen som föreslås i 3 § 25 c mom. mätning av den mängd el som överförs mellan två mätområden. Med mätområde avses enligt definitionen som föreslås i 3 § 25 b stamnät, högspänningsdistributionsnät, distributionsnät, slutet distributionsnät eller en del av dessa eller ett sådant internt elnät inom en fastighet eller motsvarande grupp av fastigheter som utgör ett eget avräkningsområde vid balansavräkningen. I övrigt föreslås det inga ändringar i bestämmelsen.

Bestämmelserna som utfärdas med stöd av bemyndigandet kan gälla 1) installering av mätutrustning på eldriftsställen, i kraftverk och ellager, 2) gränspunktmätning, 3) krav som ställs på mätapparatur och mätningssystem, 4) avläsning av mätapparatur, 5) tillhandahållande av mätningssuppgifter för att dessa ska kunna användas av parterna på elmarknaden samt 6) tidsfördelning i fråga om mättjänster.

Mätuppgifterna som nätinnehavarna behandlar är ofta personkunders personuppgifter eller information som utgör näringsidkares affärshemligheter.

Genom bestämmelsen i 1 mom. åläggs nätinnehavarna en sådan rättslig förpliktelse som avses i artikel 6.1 c i den allmänna dataskyddsförordningen. Denna förpliktelse utgör den rättsliga grunden för att för balansavräkningen och faktureringen behandla slutförbrukarnas mätuppgifter som är personuppgifter enligt den allmänna dataskyddsförordningen. Den rättsliga grund som anges i paragrafen innehåller samtidigt en sådan grund enligt artikel 6.3 i den allmänna dataskyddsförordningen som berättigar till att i den nationella lagstiftningen utfärda särskilda bestämmelser som gör det möjligt att anpassa tillämpningen av bestämmelserna i den allmänna dataskyddsförordningen vid mätningen av elleveranser. De anpassningar som gäller mätuppgifter utgör en del av en mer omfattande helhet av anpassningar som har varit nödvändiga i fråga om behandlingen av sådana personuppgifter som hanteras inom marknadsprocesserna för elhandeln och som det föreskrivs om i elmarknadslagen. Med hjälp av mätningen som nätinnehavarna genomför utreds elleveranserna och -anskaffningarna för olika elleverantörer som verkar

inom respektive elnät samt deras kunders elförbrukning och -leveranser. Eftersom elsystemet utgör en integrerad helhet inom vilken parternas leveranser och förbrukning utreds på basis av den mätning som nätinnehavarna ordnar, är det med tanke på marknadens effektiva funktion nödvändigt att ordna mätningen av elleveranser och behandlingen av de mätuppgifter som utgör grunden för balansavräkning och fakturering enligt enhetliga, förbundna förfaranderegler. Det är inte heller möjligt att särskilja behandlingen av mätuppgifter som betraktas som personuppgifter från behandlingen av sådana uppgifter som inte är personuppgifter. Behandlingen av mätuppgifter kan därför inte grunda sig enbart på bestämmelserna i den allmänna dataskyddsförordningen. Med avseende på behandlingen av mätuppgifter är det därför nödvändigt med nationell reglering som kompletterar den allmänna dataskyddsförordningen. Målet med anpassningar i fråga om mätningen av elleveranser är förenligt med det allmänna intresset enligt ovan, och anpassningarna har avgränsats så att de står i proportion till det mål som eftersträvas med dem.

71 §. Elmätning i ett internt elnät i en fastighet. I paragrafen föreskrivs det om mätning av el i en fastighets interna elnät, då elektriciteten levereras via fastighetens interna elnät. Enligt förslaget ska till paragrafen fogas bestämmelser om slutförbrukarens rätt att få tillgång till information om sin egen elförbrukning samt möjlighet att avtala om ordnande av gränspunktsmätning i situationer där fastighetselnätet bildar ett mätområde som fungerar som avräkningsområde för balansavräkning.

Paragrafens tillämpningsområde omfattar sådana situationer där en separat elleverantör verkar i fastighetsnätet, om elektriciteten har övergått i dennes ägo och den överläts till dennes kunder i ett fastighetsnät som befinner sig bakom anslutningspunkten mellan distributionsnätet och fastighetsnätet och bakom en mätningspunkt som distributionsnätsinnehavaren svarar för. Bestämelsen gäller i dessa fall till exempel bostadsaktiebolag, fastighetsbolag och hyresvärdar som levererar el. Bestämmelserna ska däremot inte tillämpas på sammanslutningar som de som bor i en fastighet har bildat för att tillsammans köpa el, och vilka har bildats enbart för insamlande av anbudsbegäran samt för förmedling av erhållna anbud och till vilkas ägo elen inte övergår innan den överläts till användaren.

I paragrafens 1 mom. föreslås inga ändringar.

Till paragrafens 2 mom. fogas enligt förslaget en bestämmelse som baserar sig på artikel 23.5 i elmarknadsdirektivet, enligt vilken slutförbrukaren har rätt att utan separat ersättning till sitt förfogande få mätuppgifterna om sin egen elförbrukning som fastighetsinnehavaren har samlat från mätapparaturen i en lägenhet eller lokal som slutförbrukaren besitter. Slutförbrukaren ska ha rätt att till sitt förfogande få uppgifterna om den elförbrukning som uppmätts i en lägenhet eller lokal som han eller hon besitter också i det fall att faktureringen av elinköpet i hans eller hennes fall inte grundar sig på uppmätt elförbrukning.

I paragrafens 3 mom. föreslås en kompletterande bestämmelse om ordnande av gränspunktsmätningar för balansavräkning. Enligt elmarknadslagen ligger ordnandet av gränspunktsmätningar i princip på nätinnehavarens ansvar. Främst med beaktande av fastighetsnät i industri- och kraftverksområden föreslås till momentet en bestämmelse, enligt vilken en nätinnehavare och fastighetsinnehavare som är ansvarig för ordnande av gränspunktsmätning även kan avtala att fastighetsinnehavaren ordnar gränspunktsmätningen mellan elnätet och fastighetsnätet, om en fastighets eller en motsvarande fastighetsgrupps interna elnät utgör ett avräkningsområde som fungerar som mätområde för balansavräkning. Fastighetsinnehavaren kan då utföra gränspunktsmätningen antingen som eget arbete eller skaffa tjänsterna hos utomstående. Om det är fråga om gränspunktsmätning mellan mätområden bestående av distributionsnät och fastighetsnät omfattas en sådan fastighetsinnehavare även av den skyldighet som föreslås i 75 §

att ordna informationsutbytet i anslutning till gränspunktmätningen med enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln, eftersom enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln har till uppgift att i fortsättningen ombesörja balansavräkningen i distributionsnät. Mätuppgifterna som samlas genom gränspunktmätning innehåller inte information om enskilda elleveranser och är därför i praktiken aldrig personuppgifter.

I paragrafens 4 mom. föreskrivs om möjlighet att utfärda närmare bestämmelser om mätning av elleveranser i ett internt nät i en fastighet eller en motsvarande fastighetsgrupp genom förordning av statsrådet. Bestämmelserna kan gälla 1) installering av mätapparatur i en lägenhet eller lokal, 2) krav som ställs på mätapparatur och mätningssystem, 3) avläsning av mätapparatur, 4) tillhandahållande av mätuppgifter för att dessa ska kunna utnyttjas av slutförbrukarna och parterna på elmarknaden, 5) tidsfördelning i fråga om mättjänster samt 6) gränspunktmätning.

Mätuppgifterna som behandlas av fastighetsinnehavarna, som avses i paragrafen, är ofta personkunders personuppgifter eller information som utgör näringsidkares affärshemligheter.

Genom bestämmelserna i 1 och 2 mom. åläggs fastighetsinnehavarna en sådan rättslig förpliktelse som avses i artikel 6.1 c i den allmänna dataskyddsförordningen. Denna förpliktelse utgör den rättsliga grunden för att för utredning av elleveranser och faktureringen behandla slutförbrukarnas mätuppgifter som är personuppgifter enligt den allmänna dataskyddsförordningen. Den rättsliga grund som anges i paragrafen innehåller samtidigt en sådan grund enligt artikel 6.3 i den allmänna dataskyddsförordningen som berättigar till att i den nationella lagstiftningen utfärda särskilda bestämmelser som gör det möjligt att anpassa tillämpningen av bestämmelserna i den allmänna dataskyddsförordningen vid mätningen av elleveranser. De anpassningar som gäller mätuppgifter utgör en del av en mer omfattande helhet av anpassningar som behövs i fråga om behandlingen av sådana personuppgifter som hanteras inom marknadsprocesserna för elhandeln och som det föreskrivs om i elmarknadslagen. Genom mätning som genomförs av fastighetsinnehavare utreds elleveranserna i respektive fastighets eller motsvarande fastighetsgrupps interna elnät. Eftersom elsystemet utgör en integrerad helhet inom vilken parternas leveranser och förbrukning utreds på basis av den mätning som ordnas av nätinnehavarna eller i de specialfall som anges i paragrafen av fastighetsinnehavarna, är det med tanke på marknadens effektiva funktion nödvändigt att ordna mätningen av elleveranser och behandlingen av de mätuppgifter som utgör grunden för balansavräkning och fakturering enligt enhetliga, formbundna förfaranderegler. Det är inte heller möjligt att särskilja behandlingen av mätuppgifter som betraktas som personuppgifter från behandlingen av sådana uppgifter som inte är personuppgifter. Behandlingen av mätuppgifter kan därför inte grunda sig enbart på bestämmelserna i den allmänna dataskyddsförordningen. Av denna anledning är det nödvändigt att ha nationella bestämmelser som kompletterar den allmänna dataskyddsförordningen i fråga om behandlingen av mätuppgifter. Målet med anpassningar i fråga om mätningen av elleveranser är förenligt med det allmänna intresset enligt ovan, och anpassningarna har avgränsats så att de står i proportion till det mål som eftersträvas med dem.

75 a §. *Skyldighet att anlita centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln.* I den gällande 75 a § föreskrivs om detaljförsäljares och distributionsnätsinnehavares skyldighet att använda de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln. Paragrafen föreslås bli kompletterad på så sätt att skyldigheten att använda de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln ska utvidgas att omfatta även fastighetsinnehavare samt andra nätinnehavare som svarar för gränspunktmätningar i fråga om informationsutbyte i anslutning till gränspunktmätningar för distributionsnät som utgör mätområde och andra elnät eller mätområde som består av en fastighets interna elnät. Detta är nödvändigt för att enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln ska kunna svara för distributionsnätens balansavräkning enligt 49 a § i lagen. Vidare föreslås det att till paragrafen fogas bestämmelser om registrering

som användare av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln för de verksamhetsutövare som omfattas av tillämpningsområdet. Regleringen behöver därför kompletteras angående registreringen för att säkerställa ett smidigt genomförande av införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln samt för att säkerställa en oavbruten tillgång på el för slutförbrukarna i samband med införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln i februari 2022. Bestämmelserna i anslutning till införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln föreslås bli kompletterade med en lag om vissa temporära åtgärder i samband med införandet av centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln som ingår i regeringens proposition. Bestämmelsen som föreslås i 75 a § i elmarknadslagen ska kompletteras av en ikraftträdandebestämmelse för lagändringen, genom vilken bestämmelsens tillämpningsområde avses bli utvidgad att även gälla verksamhetsutövare som utövar nämnda verksamheter då lagen träder i kraft.

En sådan verksamhetsutövare som definieras i paragrafen ska därmed vara skyldig att använda tjänster i enlighet med 49 a § då denne verkar i sina marknadsroller på detaljhandelsmarknaden för el och i distributionsnäten samt som verksamhetsutövare som svarar för gränspunktmätningar. Avsikten med skyldigheten är inte att hindra detaljförsäljare och distributionsnätsinnehavare att om de så önskar även upprätthålla egna register för kunduppgifter, mätuppgifter och motsvarande.

I paragrafens 1 mom. föreslås inga ändringar. Enligt momentet ska skyldigheten att anlita centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln i första hand gälla de detaljförsäljare som avses i elmarknadslagen. Enligt 3 § 12 punkten i lagen avses med detaljförsäljning leverans av el direkt till slutförbrukarna via distributionsnätsinnehavarens distributionsnät. Skyldigheten ska därvid inte gälla sådana elleverantörer, vars leveranser sker via något annat elnät än distributionsnätsinnehavarens distributionsnät, såsom till exempel elleverantörer som levererar el till slutförbrukare via högspänningsdistributionsnät. Skyldigheten gäller inte heller sådana elleverantörer som levererar el till slutförbrukare via ett internt elnät inom en fastighet eller motsvarande fastighetsgrupp som inte omfattas av tillståndspliktig elnätsverksamhet.

Skyldigheten enligt 1 mom. i denna paragraf att anlita centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln ska även gälla sådana distributionsnätsinnehavare som bedriver elnätsverksamhet i ett sådant distributionsnät som avses i elmarknadslagen. Enligt 3 § 10 punkten i lagen avses med distributionsnätsinnehavare bland annat en nättinnehavare som har ett distributionsnät i sin besittning och utövar tillståndspliktig elnätsverksamhet i det nätet. Enligt 3 § 2 punkten i lagen avses med distributionsnät ett elnät vars nominella spänning är lägre än 110 kilovolt. Föremål för skyldigheten är därmed distributionsnätsinnehavare som har beviljats elnätstillstånd för elnätsverksamhet i distributionsnät eller i ett slutet distributionsnät. Gemensamt för dessa nät är att de har driftställen i distributionsnät, vars elmarknadsprocesser behöver ordnas i enlighet med enhetliga förfaringssätt. Skyldigheten enligt 1 mom. i denna paragraf ska däremot i princip inte omfatta sådana distributionsnätsinnehavare som opererar ett högspänningsdistributionsnät eller ett motsvarande slutet distributionsnät.

Detaljförsljare och distributionsnätsinnehavare som omfattas av 1 mom. i denna paragraf ska även se till att deras datasystem och system för informationsöverföring är kompatibla med de datasystem som används av enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln. I ikraftträdandebestämmelsen i lagen om ändring av elmarknadslagen (108/2019) föreslås bestämmelser om en tidtabell enligt vilken de verksamma detaljförsäljarna och distributionsnätsinnehavarna ska uppnå sådan kompatibilitet som avses här innan de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln införs. Efter att de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln har införts ska de nya detaljförsäljare och nya distributionsnätsinnehavare

RP 116/2021 rd

som inleder sin verksamhet uppfylla kraven på systemkompatibilitet innan de kan inleda sin verksamhet som detaljförsäljare eller distributionsnätsinnehavare.

I 1 mom. i paragrafen föreskrivs vidare att detaljförsäljare och distributionsnätsinnehavare ska sörja för att de uppgifter som dessa ansvarar för och lämnar till enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln är felfria samt för att de felaktiga uppgifter som de lämnat korrigeras utan dröjsmål. Detaljförsäljaren och distributionsnätsinnehavaren ska således sörja för det första för att de uppgifter som de själva samlar in och sammanställer, och som de lämnar till enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln ska vara felfria. Dessutom ska de ombesörja att de uppgifter som kunderna gett dem levereras till enheten i ett felfritt format. Detaljförsäljare och distributionsnätsinnehavare ska dock inte ansvara för sådana felaktiga uppgifter som kunden har gett dem. Om det senare framkommer att det har funnits fel i informationen som detaljförsäljaren eller distributionsnätsinnehavaren lämnat ska de utan dröjsmål vidta åtgärder för att korrigera sådan information. Skyldigheten att korrigera felaktig information ska även gälla korrigerings av felaktig information som kunden gett, om detaljförsäljaren eller distributionsnätsinnehavaren har möjlighet att korrigera sådan information.

Enligt bestämmelsen som föreslås i paragrafens 2 mom. ska annan än i 1 mom. avsedd nätinnehavare, vars elnät har en gemensam gränspunktsmätning med det mätområde som distributionsnätet utgör, samt fastighetsinnehavare, vars fastighets eller motsvarande fastighetsgrupps interna elnät utgör ett mätområde som har en gemensam gränspunktsmätning med det mätområde som distributionsnätet utgör ordna informationsutbyte i anknytning till nämnda gränspunktsmätning med enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln. Den nätinnehavare eller fastighetsinnehavare som är ansvarig för ordnandet av gränspunktsmätning ska därvid sörja för att de system som denne ansvarar för, som används i informationsöverföringen för nämnda gränspunktsmätning, är kompatibla med informationssystemen hos enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln. Kravet på kompatibilitet avses då enbart gälla funktioner i anslutning till informationsutbyte om gränspunktsmätningar. Även i detta fall ska den nätinnehavare och fastighetsinnehavare som avses i momentet sörja för att de mätuppgifter som dessa ansvarar för och lämnar till enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln är felfria samt för att de felaktiga mätuppgifter som de har lämnat korrigeras utan dröjsmål. Med mätområde avses i detta sammanhang stamnät eller högspänningsdistributionsnät eller del av dem eller ett internt elnät inom en fastighet eller motsvarande grupp av fastigheter som utgör ett eget avräkningsområde vid balansavräkningen. Med gränspunktsmätning avses mätning av den mängd el som överförs mellan två mätområden. Mätuppgifterna som samlas genom gränspunktsmätning innehåller inte information om enskilda elleveranser och är därför aldrig personuppgifter.

I paragrafens 3 mom. föreslås bestämmelser om skyldighet för de verksamhetsutövare som avses i paragrafen att registrera sig som användare av tjänsten hos enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln. Enligt momentet ska detaljförsäljare, nätinnehavare som avses i 1 och 2 mom. och fastighetsinnehavare som avses i 2 mom. registrera sig som användare av den tjänst de använder hos enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln. Enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln ska ha skyldighet att som användare av sina tjänster registrera verksamhetsutövare som uppfyller kraven. Enheten ska godkänna detaljförsäljarens, nätinnehavarens och fastighetsinnehavarens registrering om denne uppfyller de krav som dess verksamhet inom elsystemet förutsätter, som ställs i 1 och 2 mom. om kompatibilitet mellan informationssystemen och systemen som används för informationsöverföring, och har slutit ett tjänsteavtal med enheten angående den tjänst denne använder. Villkoren i tjänsteavtalet avses omfattas av Energimyndighetens föregripande reglering. Energimyndigheten har som uppgift att fastställa nämnda villkor med stöd av 10 § i lagen om tillsyn över el- och naturgasmärknaden. Registreringen ska göras innan 1) en detaljförsäljare börjar erbjuda elavtal åt

RP 116/2021 rd

slutförbrukarna, 2) en distributionsnätsinnehavare börjar idka distributionsnätsverksamhet i distributionsnätet eller 3) ett mätområde som avses i 2 mom. bildas av i 2 mom. avsedda elnät eller av fastighets eller motsvarande fastighetsgrupps interna elnät. Om enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln har nekat registrering för en i paragrafen avsedd verksamhetsutövare kan verksamhetsutövaren begära att Energimyndigheten utreder lagligheten i verksamheten hos enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln enligt förfarandet i 9 § i tillsynslagen. Energimyndigheten ska ålägga den enhet för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln som ogrundat har brutit mot eller försummat registreringsskyldigheten att korrigera sin överträdelse eller försummelse.

I 1 mom. i paragrafen åläggs detaljförsäljare och distributionsnätsinnehavare en sådan rättslig förpliktelse som avses i artikel 6.1 c i den allmänna dataskyddsförordningen. Denna förpliktelse utgör den rättsliga grunden för att behandla slutförbrukarnas i den allmänna dataskyddsförordningen avsedda personuppgifter som omfattas av de centraliserade informationsutbytestjänsterna inom elhandeln. Den rättsliga grund som anges i paragrafen innehåller samtidigt en sådan grund enligt artikel 6.3 i den allmänna dataskyddsförordningen som berättigar till att i den nationella lagstiftningen utfärda särskilda bestämmelser som gör det möjligt att anpassa tillämpningen av bestämmelserna i den allmänna dataskyddsförordningen vid sådant informationsutbyte inom elhandeln som omfattas av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln. De anpassningar som gäller personuppgifter som behandlas i de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln utgör en del av en mer omfattande helhet av anpassningar som behövs i fråga om behandlingen av personuppgifter inom marknadsprocesserna för elhandeln och som det föreskrivs om i elmarknadslagen. Enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln ska svara för ordnandet av det centraliserade informationsutbyte och den centraliserade informationshantering som marknadsprocesserna för elhandeln i distributionsnäten förutsätter samt för balansavräkningen i distributionsnäten.

På detaljmarknaden för el förutsätter elleverans till slutförbrukaren både en distributionsnätsinnehavare och en detaljförsäljare. För inledande av elleveransen ska slutförbrukaren i regel ingå separata avtal med distributionsnätsinnehavaren och detaljförsäljaren. I enlighet med marknadsprocesserna inom branschen beställer detaljförsäljaren, efter att elförsäljningsavtalet ingåtts, också ett elnätavtal åt slutförbrukaren av distributionsnätsinnehavaren. I distributionsnätet verkar flera detaljförsäljare vars leveranser till deras egna kunder utreds enligt balansavräkningsperiod. Distributionsnätsinnehavaren svarar för mätningen av elleveranser. Också detaljförsäljarens fakturering baserar sig på de mätuppgifter som distributionsnätsinnehavaren lämnar.

På grund av de ovan beskrivna särdragen hos detaljmarknaden för el har distributionsnätsinnehavarna och detaljförsäljarna behov att utbyta uppgifter om slutförbrukarnas avtal och mätuppgifter. Detta behov av informationsutbyte gäller hela avtalsperioden och elförbrukningen under perioden. Informationsutbytet är en lagstadgad uppgift för parterna på elmarknaden och för nätinnehavarna. Enligt 22 § i elmarknadslagen föreskrivs mätning av elleveranser och enligt 74 § balansavräkning som nätinnehavarnas uppgifter. I 75 § i elmarknadslagen finns bestämmelser om den anmälningsskyldighet som krävs för elhandeln. I enlighet med skyldigheten ska parterna på elmarknaden och nätinnehavarna ombesörja de anmälningar som krävs för elhandeln, genomförandet av balansansvaret och balansavräkningen som de ansvarar för.

Distributionsnätsinnehavarna och detaljförsäljarna behandlar personuppgifter både när de utför sina uppgifter och fullgör sina skyldigheter enligt elmarknadslagen och när de behandlar sina egna kunders kunduppgifter på basis av en kundrelation. Distributionsnätsinnehavarna och detaljförsäljarna är i dessa situationer självständiga personuppgiftsansvariga.

Eftersom elsystemet utgör en integrerad helhet där informationsutbytet mellan parterna i systemet utgör en väsentlig del av elleveranserna, är det för att marknaden ska kunna fungera effektivt nödvändigt att ordna informationsutbytet inom elhandeln i distributionsnät enligt enhetliga, formbundna förfaranderegler. Vid informationsutbytet är det inte möjligt att avskilja behandlingen av uppgifter som betraktas som personuppgifter från behandlingen av andra motsvarande uppgifter som inte är personuppgifter. Behandlingen av personuppgifter som ett led i informationsutbytet inom elhandeln i distributionsnäten kan därför inte grunda sig enbart på bestämmelserna i den allmänna dataskyddsförordningen. Av denna anledning är det nödvändigt att ha nationella bestämmelser som kompletterar den allmänna dataskyddsförordningen i fråga om behandlingen av personuppgifter i anslutning till det informationsutbyte som krävs för elhandeln i distributionsnäten. Målet med anpassningarna i fråga om informationsutbytet är förenligt med det allmänna intresset enligt ovan, och anpassningarna har avgränsats så att de står i proportion till det mål som eftersträvas med dem.

7.2 Lag om vissa temporära åtgärder i samband med införandet av centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln

1 §. *Införandeperiod för centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln.* Centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln i enlighet med statsrådets förordning om ibruktage av centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln (1073/2019) införs den 21 februari 2022. Införandet av tjänsterna har beretts från och med den 1 februari 2019 med stöd av de befogenheter som ges i lagen om ändring av elmarknadslagen (108/2019) och dess övergångsbestämmelse. I paragrafen preciseras regelverket i anslutning till införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln genom att föreskriva om en införandeperiod för tjänsterna och tillfälliga åtgärder i anslutning till den, genom vilka man strävar efter att både säkerställa ett störningsfritt införande i enlighet med tidtabellen för de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln och förebygga uppkomsten av sådana situationer som skulle leda till avbrott i slutförbrukarnas elleverans på grund av detaljförsäljarens eller distributionsnätsinnehavarens misslyckade införandeåtgärder eller upphörande av verksamheten.

I 1 mom. i denna paragraf föreslås bestämmelser om en införandeperiod för de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln. Införandeperiodens längd är fem månader. Den skulle inleda den 1 november 2021 och pågå fram till den 31 mars 2022.

Paragrafens 2 mom. avses innehålla ett bemyndigande, genom vilket längden på införandeperioden kan förkortas eller införandeperioden kan flyttas. Flyttning av införandeperioden kan komma i fråga om det framkommer så betydande tekniska problem i införandet av tjänsterna, antingen hos den systemansvariga stamnätsinnehavaren eller hos detaljförsäljarna eller distributionsnätsinnehavarna i egenskap av tjänsteanvändare, att det blir nödvändigt att flytta fram införandet av tjänsterna. Enligt bestämmelsen kan man genom en förordning av statsrådet förkorta införandeperioden eller flytta fram införandeperioden med högst ett år.

2 §. *Registrering av användare av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln under införandeperioden.* I paragrafen föreslås bestämmelser om kärninnehållet i införandeperioden, det vill säga i princip ska införandeperioden vara fredad från registreringar av användare av centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln. Detta skulle särskilt betyda att de mest centrala användarna av tjänsterna, det vill säga detaljförsäljarna och distributionsnätsinnehavarna, ska uppnå en teknisk beredskap för införande av tjänsterna i enlighet med införandepåsen för de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln innan införandeperioden börjar, så att de oavbrutet kan fortsätta sin affärsverksamhet under införandeperioden och efter att tjänsterna har införts. Avsikten är även att försöka undvika att detaljförsäljarnas och distributionsinnehavarnas företagsarrangemang infaller under införandeperioden.

RP 116/2021 rd

Enligt paragrafen ska den systemansvariga stamnätsinnehavaren i princip inte vara skyldig att godkänna användarregistreringar för de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln under införandeperioden, vilket föreskrivs i 75 a § i elmarknadslagen. Bestämmelsen avses ändå inte betyda ett absolut förbud att registrera verksamhetsutövare som användare av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln. Paragrafen ska innehålla flexibilitet och en möjlighet att trots allt göra registreringar under förutsättning att detta inte äventyrar införandet av tjänsterna enligt tidtabell. I 4 § 1 mom. i lagen föreslås därtill en bestämmelse som ska ge möjlighet för detaljförsäljare att på ett kontrollerat sätt fusionera sin affärsverksamhet inom detaljförsäljning under införandeperioden.

Bestämmelsen i paragrafen ska gälla följande registreringar: 1) detaljförsäljares eller distributionsnätsinnehavares registrering som användare, 2) registrering av en detaljförsäljare som uppkommer vid fusion av registrerade detaljförsäljare som användare eller registrering av detaljförsäljare som uppkommer vid uppdelning av en registrerad detaljförsäljare som användare, 3) uppsägning av en registrerad detaljförsäljares registrering, 4) registrering av en distributionsnätsinnehavare som uppkommer vid fusion av registrerade distributionsnätsinnehavare som användare eller registrering av distributionsnätsinnehavare som uppkommer vid uppdelning av en registrerad distributionsnätsinnehavare som användare samt 5) registrering av sådana mätområden som avses i 3 § 25 b-punkten i elmarknadslagen eller ändringar i dessa.

3 §. Åtgärder i fråga om oregistrerade detaljförsäljare. Paragrafen avses innehålla bestämmelser om åtgärder i situationer där detaljförsäljaren inte har uppnått beredskap för införande av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln före införandeperioden börjar eller där detaljförsäljaren upphör med sin verksamhet på eget initiativ innan tjänsterna införs. Det centrala målet med bestämmelserna är att i en sådan situation trygga en fortsatt oavbruten leverans för detaljförsäljarens kunder. Paragrafen avses innehålla bestämmelser om att en detaljförsäljare har möjlighet att antingen överföra elförsäljningsavtal i anslutning till kundernas detaljförsäljning till andra detaljförsäljare eller säga upp nämnda avtal, varvid kunderna kan vidta åtgärder för att sluta ett nytt elförsäljningsavtal. Dessutom skulle man förbereda sig för en situation där detaljförsäljaren eventuellt förblir helt passiv beträffande kundernas fortsatta leverans.

Enligt 1 mom. 1 punkten i paragrafen ska en detaljförsäljare som inte är registrerad som användare av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln enligt 75 a § i elmarknadslagen innan införandeperioden börjar i första hand sälja och överföra elförsäljningsavtalen till en eller flera detaljförsäljare som är registrerade som användare av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln. En detaljförsäljare ska meddela om överföring av avtalsbeståndet inom detaljförsäljningen inom två veckor från början av införandeperioden, det vill säga senast 15.11.2021, till sina kunder, sina kunders distributionsnätsinnehavare, den systemansvariga stamnätsinnehavaren och Energimyndigheten. Överföringen av kundernas elförsäljningsavtal ska då slutföras inom sex veckor från införandeperiodens början, det vill säga senast 13.12.2021, varvid den nya detaljförsäljarens leverans till kunden inleds senast 14.12.2021.

Enligt 1 mom. 2 punkten i paragrafen ska detaljförsäljaren i andra hand inom två veckor från början av införandeperioden, det vill säga senast 15.11.2021, säga upp alla sina kunders tills vidare gällande eller tidsbestämda elförsäljningsavtal så att de upphör tre veckor efter uppsägningen, det vill säga senast 6.12.2021, då leveransen till kunden av den nya detaljförsäljaren som kunden skaffat inleds 7.12.2021. Uppsägningen av avtalsbeståndet ska samtidigt som uppsägningen görs meddelas till kundernas distributionsnätsinnehavare, den systemansvariga stamnätsinnehavaren och Energimyndigheten. På uppsägningen tillämpas i detta fall ett uppsägningsförfarande som avviker från avtalsvillkoren.

Enligt 3 mom. i paragrafen tillämpas inte bestämmelserna i 89 § 2 mom. och 92 § 1 och 2 mom. i elmarknadslagen eller villkoren i elförsäljningsavtalet om uppsägning av elförsäljningsavtal på uppsägning som avses i 1 mom. 2 punkten. I nämnda bestämmelser har en detaljförsäljares rätt att säga upp ett elförsäljningsavtal begränsats i vissa situationer. Normal uppsägningstid för en detaljförsäljare är tre månader. Iakttagande av en så lång uppsägningstid är inte möjligt under införandeperioden för de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln, eftersom sändningen av meddelanden om försäljarbyte enligt den gamla tekniken avses upphöra 25.1.2022 enligt införandeplanen.

I paragrafens 4 mom. föreslås en bestämmelse för detaljförsäljare som förblir helt passiva. Enligt bestämmelsen hävs en detaljförsäljares elförsäljningsavtal utan separata åtgärder fem veckor efter att införandeperioden börjat, det vill säga 6.12.2021, om detaljförsäljaren inte inom tidsfristen senast 15.11.2021 har gjort de anmälningar som föreskrivs i paragrafens 1 mom. till sina kunders distributionsnätinnehavare, den systemansvariga stamnätinnehavaren och Energimyndigheten.

Om överföringen av elförsäljningsavtalen till nya detaljförsäljare i enlighet med 1 mom. 1 punkten inte har genomförts inom den fastställda tidsfristen eller om kunden vid utgången av uppsägningstiden i enlighet med 1 mom. 2 punkten inte har ett nytt gällande elförsäljningsavtal samt i en sådan situation som avses i 4 mom. övergår man till att iaktta förfarandet som föreskrivs i 5 mom. för att säkerställa elleveransen för detaljförsäljarens kunder, vilket i huvuddrag motsvarar det förfarande som föreskrivs i 102 § i elmarknadslagen. Enligt momentet får en detaljförsäljares kunds distributionsnätinnehavare inte avbryta eldistributionen innan distributionsnätinnehavaren har meddelat slutförbrukaren om avbrytande av eldistributionen och orsaken till det. Då detaljförsäljarens verksamhet upphör ska distributionsnätinnehavaren fortsätta elleveransen till kunden i minst tre veckors tid. Om kunden inte har en ny detaljförsäljare och ett elförsäljningsavtal ännu efter tidsfristen på tre veckor fortsätter distributionsnätinnehavarens elleverans till alla kunder utan avtal ända tills Energimyndigheten genom sitt beslut har överfört kundens elleverans till en sådan leveransskyldig detaljförsäljare som avses i 67 § i elmarknadslagen. På elleveransen tillämpas därvid de villkor som avses i 67 § 2 mom. Genom Energimyndighetens beslut uppkommer därmed ett elförsäljningsavtal i enlighet med nämnda villkor mellan kunden och den leveransskyldiga detaljförsäljare som avses i 67 §. Slutförbrukaren ska ersätta distributionsnätinnehavaren för skäliga kostnader som uppkommit av sådan elleverans som avses i bestämmelsen. Om slutförbrukaren och distributionsnätinnehavaren inte avtalar om ersättningen fastställer Energimyndigheten storleken på ersättningen.

Enligt paragrafens 6 mom. är en detaljförsäljare som genomför de åtgärder som föreskrivs i 1 mom. inte skyldig att fortsätta de förberedelseåtgärder som förutsätts för införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln med stöd av 4 mom. ikraftträdande bestämmelsen i lagen om ändring av elmarknadslagen (108/2019).

I 7 mom. i paragrafen föreskrivs det om detaljförsäljarens skadeersättningsskyldighet. På skada som orsakats kunden av detaljförsäljare som brutit mot sin avtalsskyldighet eller försummat sin skyldighet i enlighet med paragrafens 1 mom. eller som förblivit passiv i enlighet med 4 mom. och på ersättning av sådan skada tillämpas villkoren i elförsäljningsavtalet. På en skada som en detaljförsäljare har orsakat en distributionsnätinnehavare och på ersättning av den tillämpas däremot skadeståndslagen (412/1974).

4 §. *Verksamhetens upphörande under införandeperioden för en detaljförsäljare som är registrerad som användare av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln.* Paragrafen avses främst innehålla bestämmelser om åtgärder i situationer där en detaljförsäljare har

RP 116/2021 rd

uppnått beredskap för införande av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln och har registrerat sig som användare av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln före införandeperioden börjar, men där detaljförsäljaren upphör med sin verksamhet på eget initiativ innan tjänsterna införs. Det centrala målet med bestämmelserna är även i detta fall att i en sådan situation trygga en fortsatt oavbruten elleverans för detaljförsäljarens kunder.

I paragrafens 1 mom. föreskrivs möjlighet för en detaljförsäljare att fusionera sin affärsverksamhet inom detaljförsäljning inom ramen för införandeplanen genom att agera inom införandeperioden för de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln. Enligt momentet ska en detaljförsäljare som har registrerat sig som användare av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln och som avslutar detaljförsäljningen plan enligt under införandeperioden inom en vecka från början av införandeperioden, det vill säga senast 8.11.2021, meddela sina kunder, sina kunders distributionsnättsinnehavare, den systemansvariga stamnättsinnehavaren och Energimyndigheten om överföring av sina kunders elförsäljningsavtal till en eller flera detaljförsäljare som är registrerade som användare av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln. Överföringen av kundernas elförsäljningsavtal ska då slutföras minst sju veckor före tidpunkten för införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln, det vill säga senast 2.1.2022, varvid den nya detaljförsäljarens leverans till kunderna inleds senast 3.1.2022. Detaljförsäljaren som avslutar detaljförsäljningen ska därvid fortsätta förberedelseåtgärderna för införande av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln i enlighet med planen för införandet till dess att detaljförsäljarens alla elförsäljningsavtal har överförts till en eller flera detaljförsäljare som är registrerade som användare av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln.

I paragrafens 2 mom. föreslås bestämmelser om förfaringsätten som ska iakttas om en detaljförsäljare som är registrerad som användare av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln blir tvungen att upphöra med sin verksamhet under införandeperioden på grund av konkurs eller betalningssvårigheter. Enligt momentets 1 punkt ska detaljförsäljaren säga upp alla sina kunders gällande elförsäljningsavtal att upphöra två veckor efter att beslutet om upphörande av detaljförsäljning har fattats, om detaljförsäljaren eller detaljförsäljarens konkursbo kan fortsätta detaljförsäljningen i minst två veckors tid. Enligt 3 mom. i paragrafen tillämpas inte bestämmelserna i 89 § 2 mom. och 92 § 1 och 2 mom. i elmarknadslagen eller villkoren i elförsäljningsavtalet om uppsägning av elförsäljningsavtal på uppsägningen i detta fall.

Enligt 2 mom. 2 punkten i paragrafen ska detaljförsäljaren utan dröjsmål meddela om detaljförsäljningens upphörande till sina kunder, sina kunders distributionsnättsinnehavare, den systemansvariga stamnättsinnehavaren och Energimyndigheten om detaljförsäljaren eller detaljförsäljarens konkursbo inte kan fortsätta detaljförsäljningen i minst två veckor eller om beslutet om upphörande av detaljförsäljning har fattats efter att det har gått fyra veckor från början av införandeperioden, det vill säga 29.11.2021.

Om de meddelanden om byte av detaljförsäljare som förutsätts för överföring av elförsäljningsavtal till nya detaljförsäljare enligt 1 mom. inte har nått distributionsnättsinnehavaren minst nio veckor före tidpunkten för införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln, det vill säga senast 20.12.2021, eller om kunden inte vid utgången av uppsägningstiden enligt 2 mom. 1 punkten har ett nytt gällande elförsäljningsavtal samt i den situation som avses i 2 mom. 2 punkten övergår man enligt 4 mom. till att iakttä det förfarande som föreskrivs i 3 § 5 mom. för att säkerställa elleveransen för detaljförsäljarens kunder. Enligt momentet får en detaljförsäljare kunds distributionsnättsinnehavare inte avbryta eldistributionen innan distributionsnättsinnehavaren har meddelat slutförbrukaren om avbrytande av eldistributionen och orsaken till det. Då detaljförsäljarens verksamhet upphör ska distributionsnättsinnehavaren fortsätta

elleveransen till kunden i minst tre veckors tid. Om kunden inte har en ny detaljförsäljare och ett elförsäljningsavtal ännu efter tidsfristen på tre veckor fortsätter distributionsnätsinnehavarens elleverans till alla kunder utan avtal ända tills Energimyndigheten genom sitt beslut har överfört kundens elleverans till en sådan leveransskyldig detaljförsäljare som avses i 67 § i elmarknadslagen. På elleveransen tillämpas därvid de villkor som avses i 67 § 2 mom. Genom Energimyndighetens beslut uppkommer därmed ett elförsäljningsavtal i enlighet med nämnda villkor mellan kunden och den leveransskyldiga detaljförsäljare som avses i 67 §. Slutförbrukaren ska ersätta distributionsnätsinnehavaren för skäliga kostnader som uppkommit av sådan elleverans som avses i bestämmelsen. Om slutförbrukaren och distributionsnätsinnehavaren inte avtalar om ersättningen fastställer Energimyndigheten storleken på ersättningen. Energimyndigheten ska efter mottagandet av ett sådant meddelande som avses i 1—3 mom. ge distributionsnätsinnehavaren anvisningar om de åtgärder som förutsätts enligt nämnda förfarande.

I 5 mom. i paragrafen föreskrivs det om detaljförsäljarens skadeersättningsskyldighet. På skada som orsakats kunden av detaljförsäljare som brutit mot sin avtalskyldighet eller försummat sin skyldighet i enlighet med paragrafens 1 och 2 mom. och på ersättning av sådan skada tillämpas villkoren i elförsäljningsavtalet. På en skada som en detaljförsäljare har orsakat en distributionsnätsinnehavare och på ersättning av den tillämpas däremot skadeståndslagen.

5 §. *Kundens rätt att häva elförsäljningsavtal under införandeperioden.* Enligt förslaget föreskrivs det i paragrafen om en rätt, som kompletterar avtalsvillkoren, för detaljförsäljares kunder att häva elförsäljningsavtal under införandeperioden.

Enligt paragrafens 1 mom. ska en kund till en detaljförsäljare ha rätt att under införandeperioden häva sitt elförsäljningsavtal som gäller tills vidare eller en viss tid så att det upphör efter två veckor om 1) detaljförsäljaren har sagt upp elförsäljningsavtalet med stöd av 3 § 1 mom. 2 punkten eller om 2) detaljförsäljaren under införandeperioden har problem med införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln som kan leda till ett avbrott i kundens elleverans.

Enligt paragrafens 2 mom. får en detaljförsäljare inte av sin kund uppbära avtalsvite eller någon annan prestation som baserar sig på förtida upphörande av elförsäljningsavtalet om kunden har hävt sitt tidsbestämda elförsäljningsavtal i enlighet med 1 mom.

Enligt paragrafens 3 mom. ska detaljförsäljaren i samband med uppsägningen av elförsäljningsavtalet meddela sin kund om kundens rättigheter som föreskrivs i denna paragraf.

6 §. *Åtgärder i fråga om oregistrerade distributionsnätsinnehavare.* I paragrafen föreskrivs åtgärder för den situation då distributionsnätsinnehavaren inte är registrerad som användare av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln innan införandeperioden börjar. I praktiken betyder situationen att distributionsnätsinnehavaren inte i enlighet med införandeplanen och den nya verksamhetsmodellen för detaljhandelsmarknaden kan ombesörja sina uppgifter i anslutning till elhandelns marknadsprocesser, som till exempel byte av detaljförsäljare för kunderna och inledande av leveranser från nya detaljförsäljare samt kundernas ändringar och upphörande av elförsäljningsavtal. Likaså blir det omöjligt för distributionsnätsinnehavaren att leverera mätuppgifter till detaljförsäljare för fakturering och till enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln för balansavräkning. Genom paragrafen strävar man efter att säkerställa verksamheten på detaljhandelsmarknaden och införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln enligt tidtabellen, ifall en enskild eller enskilda distributionsnätsinnehavare inte uppnår beredskap för införande av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln i enlighet med införandeplanen.

RP 116/2021 rd

I paragrafens 1 mom. föreskrivs i första hand om alternativ för att lösa situationen om distributionsnätsinnehavaren inte har uppnått beredskap att registrera sig som användare av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln före införandeperioden börjar. Enligt momentet ska distributionsnätsinnehavaren och den systemansvariga stamnätsinnehavaren tillsammans med Energimyndigheten utan dröjsmål utreda om distributionsnätsinnehavaren genom temporära arrangemang kan säkerställa att detaljförsäljarna kan leverera el till sina kunder inom distributionsnätet efter införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln till dess distributionsnätsinnehavaren kan uppfylla de krav som ställts på registrering.

Om distributionsnätsinnehavaren inte kan genomföra de tillfälliga arrangemang som avses i 1 mom. föreslås det i paragrafens 2 mom. att man övergår till att iakta ett motsvarande förfarande som om nätsinnehavarens elnätstillstånd återkallas på grund av att denne har försummat sina lagstadgade skyldigheter. Den föreslagna regleringen motsvarar därmed det förfarande som föreskrivs i 24 § i tillsynslagen. Enligt det föreslagna 2 mom. ska Energimyndigheten vid behov besluta om de åtgärder som ska inledas för att upprätthålla distributionsnätsinnehavarens elnätverksamhet. Energimyndigheten kan då bestämma att en eller flera distributionsnätsinnehavare ska sköta de uppgifter som hör till distributionsnätsinnehavaren. Åtgärderna ska därvid begränsas att i första hand gälla sådana distributionsnätsinnehavarens uppgifter och skyldigheter inom elnätverksamheten som anknyter till användningen av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln. Beslutet om åtgärderna avses gälla tills distributionsnätsinnehavaren har uppnått registreringsberedskap och är registrerad som användare av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln. För tydlighetens skull föreskrivs att distributionsnätsinnehavaren utan hinder av sekretessbestämmelserna i 76 § i elmarknadslagen har rätt att lämna ut de uppgifter som avses i nämnda paragraf, om det är nödvändigt att lämna ut uppgifterna för skötseln av uppgifter i enlighet med detta moment. I praktiken är det i regel fråga om utlämnande av kundernas mätuppgifter som distributionsnätsinnehavaren har samlat in.

Enligt paragrafens 3 mom. är det sista alternativet för att lösa problemet att distributionsnätsinnehavarens elnätstillstånd återkallas. Enligt förslaget kan Energimyndigheten i en sådan situation som avses i paragrafen återkalla distributionsnätsinnehavarens elnätstillstånd om distributionsnätsinnehavaren väsentligt bryter mot de uppgifter inom centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln som föreskrivits denne i elmarknadslagen och de skyldigheter som dessa förutsätter angående införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln och förseelsen inte kan korrigeras genom de åtgärder som föreskrivs i 1 och 2 mom. Efter att elnätstillståndet har återkallats tillämpas det förfarande som anges i 24 § i tillsynslagen.

Paragrafens 4 mom. avses innehålla en bestämmelse om ändringssökande, enligt vilken ändring i ett beslut som Energimyndigheten har fattat med stöd av denna paragraf får sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som anges i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019). På verkställbarheten av Energimyndighetens beslut tillämpas 38 § i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden. Den föreslagna regleringen motsvarar till denna del bestämmelserna om ändringssökande angående 23 och 24 § i tillsynslagen.

I 5 mom. i paragrafen föreskrivs det om distributionsnätsinnehavarens skadeersättningsskyldighet. Enligt momentet tillämpas villkoren i elnätsavtalet på en skada som en distributionsnätsinnehavare, som är föremål för sådana åtgärder som avses i 2 mom., har orsakat sin kund och på ersättningen av skadan. På en skada som distributionsnätsinnehavaren har orsakat en detaljförsäljare och en annan distributionsnätsinnehavare tillämpas skadeståndslagen.

7 §. Information. Det är viktigt att i tillräcklig grad informera de kunder som berörs om eventuella problem som uppstår vid införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln och särskilt om riskerna för att kundernas elleverans avbryts samt om de åtgärder som

vidtas för att lösa och undvika dessa. Av denna anledning föreslås en särskild bestämmelse om information i lagen. Det primära ansvaret för informationen till kunderna avses ligga på detaljförsäljarna eller distributionsnätinnehavarna. Om det uppstår problem är det dessutom viktigt att den systemansvariga stamnätinnehavaren Fingrid Oyj som svarar för de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln och myndigheterna aktivt informerar om de centrala händelserna vid införandet samt om eventuella problem som uppstår och åtgärderna för att lösa dem. I paragrafens 1 mom. föreslås bestämmelser om den systemansvariga stamnätinnehavarens, Energimyndighetens och arbets- och näringsministeriets ansvar att informera och i 2 mom. om detaljförsäljarens och distributionsnätinnehavarens ansvar att informera.

8 §. Tillsyn och styrning. Efterlevnaden av lagen ska övervakas och styras av Energimyndigheten. Enligt 1 mom. i denna paragraf ska Energimyndigheten ha till uppgift att övervaka efterlevnaden av lagen. Energimyndighetens tillsyn och styrning täcker ändå inte Energimyndighetens eller arbets- och näringsministeriets informering som avses i 7 § 1 mom. På tillsynen tillämpas lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden och den tillsynsbehörighet som där föreskrivs.

Enligt 2 mom. i denna paragraf ska Energimyndigheten i de situationer som avses i 3 och 4 § ge distributionsnätinnehavarna anvisningar om de åtgärder som förutsätts enligt förfarandet i enlighet med 3 § 5 mom. i elmarknadslagen.

8 Bestämmelser på lägre nivå än lag

I den föreslagna lagen om ändring av elmarknadslagen ingår befogenheter att utfärda närmare bestämmelser. De befogenheter att utfärda normer som föreslås i propositionen avser att komplettera de befogenheter att utfärda normer som sedan tidigare ingår i elmarknadslagen och de avses bli genomförda enligt de riktlinjer som omfattats i 2013 års lag och i den ändrade lagen 108/2019.

De författningar på lägre nivå som ska komplettera bestämmelserna i lag ska utfärdas genom förordning av statsrådet. Bemyndiganden att utfärda statsrådets förordning ingår i 22 § och 71 § i den föreslagna lagen om ändring av elmarknadslagen. Genom en förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om skyldigheter att mäta elleveranser i elnät (22 §) och i fastigheters interna elnät (71 §) som är centrala för verksamheten inom elsystemet och elmarknaden. Enligt förslaget fogas till båda paragraferna ett nytt bemyndigande att utfärda förordning beträffande gränspunktmätningar. Det har blivit nödvändigt med reglering av gränspunktmätningar och den tidsfördelning som iakttas vid dem då distributionsnätens balansavräkning börjar skötas av enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln, varvid även de nätinnehavare och fastighetsinnehavare som svarar för dessa mätningar ska leverera uppgifterna om gränspunktmätningarna för balansavräkning på ett sätt som är kompatibelt med de informationssystem som används inom de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln. De föreslagna befogenheterna preciserar till övriga delar de bemyndiganden som i nuläget ingår i bestämmelserna.

9 Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft så snart som möjligt. Tidpunkten för införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln har föreskrivits till den 21 februari 2022. Införandeperioden för de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln som ingår i regeringens proposition föreslås av denna anledning inledas den 1 november 2021. Om inledandet av införandeperioden fördröjs leder det även till att tidpunkten för införandet flyttas fram.

Lagen om vissa temporära åtgärder i samband med införandet av centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln avses vara temporär. Lagen avses träda i kraft den 1 november 2021 och den skulle gälla fram till den 31 mars 2023. Lagen ska göra det möjligt att införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln genom en förordning av statsrådet ska kunna flyttas fram med högst ett år, om det uppstår oöverkomliga informationstekniska problem vid införandet av tjänsterna.

10 Verkställighet och uppföljning

Verkställandet av de föreslagna lagarna ska styras och följas upp av den systemansvariga stamnätsinnehavaren Fingrid Oyj som förbereder införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln och Energimyndigheten. Energimyndigheten svarar för de egentliga tillsynsåtgärderna.

Den systemansvariga stamnätsinnehavaren, Energimyndigheten och arbets- och näringsministeriet ska ha skyldighet att informera om eventuella problem som framkommer vid införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln och särskilt om risker för avbrott i kundernas elleverans samt om de åtgärder genom vilka dessa försöker lösas och undvikas. Arbets- och näringsministeriet koordinerar vid behov myndigheternas information.

11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

11.1 Skydd för personuppgifter

Enligt 10 § 1 mom. i grundlagen utfärdas närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter genom lag. Enligt grundlagsutskottets praxis begränsas lagstiftarens spelrum inte bara av denna bestämmelse utan också av det att skyddet av personuppgifter omfattas delvis av skyddet för privatlivet som tryggas i samma moment. Det är fråga om att lagstiftaren ska trygga denna rättighet på ett sätt som kan anses acceptabelt i systemet för grundläggande rättigheter som helhet.

Ur synpunkten för skydd av privatliv och personuppgifter är utgångspunkten i nämnda moment att juridiska personer inte hör till bestämmelsens tillämpningsområde. När nämnda moment i grundlagen tolkas ska det enligt grundlagsutskottet noteras att både Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna och Europeiska unionens domstol i sin rättspraxis angående artikel 8 i Europakonventionen och artiklarna 7 och 8 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna har ansett att rätten till respekt för privatlivet i behandlingen av personuppgifter gäller alla typer av uppgifter om en fysisk person som identifierats eller kan identifieras. Uttrycket ”privatliv” ska till denna del inte tolkas snävt, och därför tillåter ingen principiell orsak att yrkesverksamhet skulle uteslutas ur begreppet privatliv. I Europeiska unionens domstols praxis har det dock ansetts att juridiska personer kan åberopa skyddet enligt artikel 7 och 8 i stadgan om de grundläggande rättigheterna mot publicering av en juridisk persons namn i en databas på internet endast till den del den juridiska personens officiella namn innehåller en identifiering av en eller flera fysiska personer. Inte heller då är allvarligheten i en överträdelse av skyddet av personuppgifter samma för juridiska personer som för fysiska personer, vilket domstolen har beaktat i proportionalitetsbedömningen av ärendet (GrUU 4/2014 rd).

Grundlagsutskottet har vedertaget ansett syftet med registreringen vara ett viktigt regleringsobjekt med tanke på skyddet av personuppgifter. Dessutom har grundlagsutskottet vedertaget ansett åtminstone innehållet i de personuppgifter som registreras, de tillåtna användningsändamålen för dem, inklusive uppgifternas tillförlitlighet, samt uppgifternas lagringstid i personregistret och den registrerades rättssäkerhet vara viktiga regleringsobjekt med tanke på skyddet av

RP 116/2021 rd

personuppgifter. Regleringen av dessa faktorer på lagnivå ska dessutom vara heltäckande och detaljerad.

Kravet att föreskriva i lag omfattar även möjligheten att lämna ut personuppgifter via en teknisk anslutning. Genom lag ska även föreskrivas om möjligheten att länka registerinformation (massinformation). Därvid finns det enligt utskottet (GrUU 4/2014 rd) skäl att i lag utfärda bestämmelser även om lagringstid för länkade uppgifter samt om förbud att vidare lämna ut länkade uppgifter.

Det finns förhållandevis rikligt med utlåtan depraxis om skydd av personuppgifter från grundlagsutskottet (till exempel GrUU 21/2012 rd, GrUU 19/2012 rd, GrUU 18/2012 rd, GrUU 65/2010 rd, GrUU 54/2010 rd, GrUU 47/2010 rd, GrUU 42/2010 rd, GrUU 38/2010 rd, GrUU 25/2010 rd). Grundlagsutskottet har gett utlåtan om regleringen av lagringstiden för personuppgifter som en specialfråga (GrUU 51/2006 rd, GrUU 20/2006 rd, GrUU 11/2005 rd) och har bland annat ansett att permanent lagring av personuppgifter inte är i enlighet med skyddet av personuppgifter om det inte finns grunder till det i anslutning till informationssystemets karaktär eller syfte (GrUU 54/2010 rd, GrUU 3/2009 rd, GrUU 51/2002 rd).

Grundlagsutskottet har i sin bedömning av regleringen av erhållande och utlämnande av personuppgifter fäst uppmärksamhet bland annat vid vilka uppgifter och uppgifter om vem som omfattas av rätten att få information och hur rätten att få information kopplas till uppgifternas nödvändighet. Därvid har möjligheten att få och lämna ut uppgifter kunnat anknyta till ”nödvändiga uppgifter” med avseende på något syfte, om man har strävat efter att uttömma räkna upp de avsedda informationsinnehållen i lagen. Om informationsinnehållen däremot inte är uppräknade på samma sätt ska regleringen innehålla ett krav på ”uppgifternas nödvändighet” för något syfte (till exempel GrUU 12/2014 rd, GrUU 19/2012 rd, GrUU 15/2012 rd, GrUU 60/2010 rd, GrUU 59/2010 rd, GrUU 42/2010 rd, GrUU 41/2010 rd, GrUU 25/2010 rd, GrUU 18/2010 rd). Utskottet har samtidigt ansett att mycket vida och ospecificerade rättigheter att få information inte ens är möjliga med avseende på grundlagen då de är bundna till nödvändighetskriteriet (GrUU 59/2010 rd).

Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande om förslaget till den nationella dataskyddslagen (GrUU 14/2018 rd) bedömt behovet av nationell lagstiftning om behandlingen av personuppgifter. I detta utlåtande har grundlagsutskottet med anledning av att tillämpningen av den allmänna dataskyddsförordningen inletts granskat sitt tidigare ställningstagande om viktiga regleringsobjekt med avseende på skyddet av personuppgifter. Grundlagsutskottet har ansett att skyddet av personuppgifter i fortsättningen ska säkerställas i första hand med stöd av den allmänna dataskyddsförordningen och den nationella allmänna lagstiftningen. Utskottet har i princip ansett det vara tillräckligt att regleringen av skyddet och behandlingen av personuppgifter är överensstämmande med den allmänna dataskyddsförordningen. Även på grund av regleringens tydlighet ska man i fortsättningen förhålla sig återhållsamt till att stifta nationell speciallagstiftning och avgränsa sådant stiftande till enbart det som är nödvändigt inom ramen för det nationella spelrum som den allmänna dataskyddsförordningen ger. Enligt grundlagsutskottet ska speciallagstiftningens nödvändighet även bedömas i enlighet med det riskbaserade angreppssätt som den allmänna dataskyddsförordningen förutsätter genom att fästa uppmärksamhet vid de hot och risker som behandlingen av uppgifter orsakar. Ju högre risk som orsakas av behandlingen för en fysisk persons rättigheter och friheter, desto mer motiverad är en mer detaljerad reglering. Enligt grundlagsutskottets utlåtande gäller fortfarande en noggrannare reglering för känsliga uppgifter.

Lagligheten i behandlingen av personuppgifter förutsätter att det finns en rättslig grund för behandlingen enligt artikel 6 i den allmänna dataskyddsförordningen. Nationell lagstiftning som

preciserar dataskyddsförordningen är möjlig då behandlingen av personuppgifter baserar sig på artikel 6.1 c eller e, det vill säga då behandlingen är nödvändig för att iaktta den personuppgiftsansvariges lagstadgade skyldighet eller då behandlingen är nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller för att utöva den offentliga makt som hör till den personuppgiftsansvarige. Den preciserande lagstiftningen kan innehålla särskilda bestämmelser om anpassning av tillämpningen av bestämmelserna i den allmänna dataskyddsförordningen genom att mer exakt definiera de särskilda kraven på åtgärder angående behandlingen av uppgifter och andra omständigheter. Behandlingens syfte ska definieras i den rättsliga grunden. Den nationella lagstiftningen ska uppfylla målet i enlighet med allmänt intresse och den ska stå i rätt proportion i förhållande till det berättigade ändamål som eftersträvas med den.

Elnätsinnehavare och fastighetsinnehavare, genom vars fastighets eller motsvarande fastighetsgrupps interna elnät el levereras till slutförbrukaren, behandlar personuppgifter som en del av marknadsprocesserna inom elhandeln, där de antingen deltar som distributionsnätsinnehavare som tillhandahåller nättjänster till sina kunder eller som detaljförsäljare som svarar för mätning av fastighetens interna elnät för slutförbrukarna. Utöver de kundrelationer som baserar sig på avtal har nätsinnehavarna och nämnda fastighetsinnehavare skyldigheter och uppgifter inom informationsutbyte i anslutning till mätning, avräkning och genomförande av elleveranser som baserar sig på elmarknadslagstiftningen, och i genomförandet av dessa behandlas personuppgifter. Till exempel mätuppgifter per balansavräkningsperiod som baserar sig på fjärravläsning av eldriftställe kan anses vara personuppgifter om de direkt eller indirekt kan identifieras gälla den person som har slutit elnätavtalet eller elförsäljningsavtalet.

Elmarknadens affärsverksamhetsprocesser och avräkning inom elhandeln förutsätter omfattande och förbundet informationsutbyte av elnätsinnehavarna och fastighetsinnehavarna, genom vars fastighets eller motsvarande fastighetsgrupps interna elnät el levereras till slutförbrukaren. I 22 § i elmarknadslagen föreslås bestämmelser om lämnandet av mät- och förbrukningsuppgifter för fakturering och balansavräkning. I 71 § i elmarknadslagen föreslås bestämmelser om mätning av elleveranser som sker via en fastighets interna elnät. Beträffande behandlingen av personuppgifter motsvarar bestämmelserna långt bestämmelserna i 22 § i den gällande elmarknadslagen sådana de lyder i lag 108/2019. I 22 § i elmarknadslagen föreslås därtill de preciseringar som förutsätts i artikel 21 i elmarknadsdirektivet om adekvat cybersäkerhet för nätsinnehavares mätningssystem och informationsöverföringen av mätuppgifter samt om skyldigheten att ge slutförbrukarna adekvat rådgivning och information om utnyttjandet av mätapparaturen samt om insamlandet och behandlingen av personuppgifter i enlighet med Europeiska unionens dataskyddslagstiftning och den kompletterande nationella lagstiftningen. Dessa bestämmelser föreslås innehålla sådana lagstadgade skyldigheter för elnätsinnehavare och nämnda fastighetsinnehavare som avses i artikel 6.1 c i den allmänna dataskyddsförordningen, och som avses utgöra en rättslig grund att behandla även personuppgifter för uppgifter eller skyldigheter som hör till mätning av elleveranser, informationsutbyte inom elhandeln och anknytande marknadsprocesser inom elhandeln och balansavräkning. Dessa rättsliga grunder innehåller samtidigt en sådan grund enligt artikel 6.2 och 6.3 i den allmänna dataskyddsförordningen som berättigar till att i den nationella lagstiftningen utfärda särskilda bestämmelser som gör det möjligt att anpassa tillämpningen av bestämmelserna i den allmänna dataskyddsförordningen vid genomförandet av elleveranser.

De föreslagna nationella anpassningarna av den allmänna dataskyddsförordningen bildar en helhet som gäller behandlingen av personuppgifter i marknadsprocesserna för elhandeln och som behöver utfärdas i syfte att möjliggöra elleveranser. Eftersom elsystemet utgör en integrerad helhet inom vilken anskaffning och förbrukning ska vara i balans när balansavräkningsperioden löper ut och inom vilken parternas leveranser och förbrukning ska utredas för varje balansav-

räkningsperiod på basis av den mätning som nätinnehavarna ordnar, är det med tanke på marknadens effektiva funktion nödvändigt att ordna marknadsprocesserna för elhandeln enligt enhetliga, formbundna förfaranderegler. I marknadsprocesserna för elhandeln är det inte möjligt att avskilja behandlingen av uppgifter som betraktas som personuppgifter från behandlingen av andra motsvarande uppgifter som inte är personuppgifter. Behandlingen av personuppgifter i marknadsprocesserna för elhandeln kan därför inte grunda sig enbart på bestämmelserna i den allmänna dataskyddsförordningen och i den kompletterande nationella dataskyddslagen. Nationell reglering som kompletterar den allmänna dataskyddsförordningen och den nationella dataskyddslagen är därför nödvändig i fråga om personuppgifter som behandlas i marknadsprocesserna för elhandeln. De nationella anpassningarna i fråga om behandlingen av personuppgifter som gäller marknadsprocesserna för elhandeln har således ett mål av allmänt intresse, och anpassningarna har avgränsats så att de står i proportion till det mål som eftersträvas med dem.

Personuppgiftsbestämmelserna i den allmänna dataskyddsförordningen och den nationella dataskyddslagen är allmänna bestämmelser. Den föreslagna elmarknadsregleringen är avsedd som speciallagstiftning som kompletterar de allmänna personuppgiftsbestämmelserna.

I förslaget preciseras gällande bestämmelser om mätning av elleveranser. De föreslagna bestämmelserna påverkar delvis även behandlingen av mätuppgifter som ska anses vara personuppgifter. Till 22 § i elmarknadslagen fogas de nya krav på adekvat cybersäkerhet för nätinnehavares mätuppgiftssystem och informationsöverföring av mätuppgifter som elmarknadsdirektivet förutsätter. Innan mätapparaturen installeras ska slutförbrukarna ges adekvat rådgivning och information om utnyttjandet av mätapparaturen samt om insamlandet och behandlingen av personuppgifter i enlighet med Europeiska unionens dataskyddslagstiftning och den kompletterande nationella lagstiftningen. Enligt förslaget ska till 71 § 2 mom. i elmarknadslagen fogas en bestämmelse om slutförbrukarens rätt att utnyttja sin egen förbrukningsinformation även vid elleverans som sker via fastighetens interna elnät. Slutförbrukaren ska ha rätt att utan separat ersättning till sitt förfogande få mätuppgifterna om sin egen elförbrukning som fastighetsinnehavaren har samlat från mätapparaturen i en lägenhet eller lokal som slutförbrukaren besitter. Slutförbrukaren ska ha rätt att till sitt förfogande få uppgifterna om den elförbrukning som uppmätts i en lägenhet eller lokal som han eller hon besitter också i det fall att faktureringen av elinköpet i hans eller hennes fall inte grundar sig på uppmätt elförbrukning. Genom bestämmelsen börjar elleverans som sker via en fastighets interna elnät omfattas av motsvarande princip rörande slutförbrukarens rätt att utnyttja sina egna mätuppgifter som det för elnätens del föreskrivs om i 75 e § i elmarknadslagen. Dessutom avses paragrafens bemyndigande att utfärda förordning preciseras i enlighet med bemyndigandet att utfärda förordning i 22 § i lagen. Genom nämnda ändringar avses dataskyddet för behandlingen av slutförbrukarnas mätuppgifter bli bättre. För behandlingen av personuppgifter föreslås ändringarna i den nuvarande regleringen vara ringa och de motsvarar redan de nationella anpassningar som tidigare har utfärdats med stöd av artikel 6.2 och 6.3 i den allmänna dataskyddsförordningen. Insamling, behandling och utlämnande av personuppgifter behövs i dessa sammanhang för att trygga elmarknadens funktion och kundernas elleveranser.

Samlandet av personuppgifter medför ingen stor risk med avseende på den registrerades rättigheter eller friheter, eftersom det inte är fråga om känsliga personuppgifter och eftersom de insamlade personuppgifter som omfattas av speciallagstiftningen kan lämnas ut utan den registrerades samtycke endast på de grunder som anges i lag. Enligt förslaget ska en nätinnehavare även ombesörja adekvat cybersäkerhet för sina system. För nivån på dataskyddet fastställs minst motsvarande krav i förhållande till risken som det har fastställts om informationssystemen som används för behandling av personuppgifter i den allmänna dataskyddsförordningen.

I 75 f § i elmarknadslagen avgränsas de situationer där nätinnehavaren kan lämna ut personuppgifter som omfattas av specialbestämmelser utan den registrerade personens samtycke. I ett elsystem som bildar en integrerad helhet är överlåtelse av denna typ nödvändiga för att elhandeln och nättjänsterna ska kunna skötas samt för att tredje parter, t.ex. andra elleverantörers, rättigheter blir tillgodosedda. Även mottagaren av personuppgifter avses omfattas av skyldigheterna beträffande den personuppgiftsansvarige enligt dataskyddsbestämmelserna.

Grundläggande rättigheter är vanligtvis inte ovillkorliga, även om en grundläggande bestämmelse har skrivits i en form som säkerställer rättigheten och även om bestämmelsen inte innehåller någon regleringsreservering eller någon annan laghänvisning. Grundlagsutskottet har från systemhelheten med grundläggande rättigheter och från rättigheternas karaktär härlett några allmänna krav angående begränsande av de grundläggande rättigheterna som är säkerställda rättigheter i grundlagen. Dessa är krav på lagstiftning, exakta och noga avgränsade lagar, begränsningens godtagbarhet, begränsningens proportionalitet, integriteten i den grundläggande rättighetens kärnområde, tillräckliga rättssäkerhetsarrangemang och iakttagande av skyldigheterna angående mänskliga rättigheter.

Enligt de allmänna begränsningsprinciperna för de grundläggande rättigheterna ska med lag stiftas om individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag. Till förutsättningen hör att alla centrala bestämmelser som påverkar individens rättsliga ställning utfärdas genom lag. Den som utfärdar förordningen kan med lag befullmäktigas att utfärda närmare bestämmelser om ringa detaljer i anslutning till individens rättigheter och skyldigheter. Den bemyndigande lagen ska därvid uppfylla kraven på en exakt och skarpt avgränsad lag. Begränsningen av den grundläggande rättigheten ska fortfarande vara noga avgränsad i lag och tillräckligt exakt fastställd. Det väsentliga innehållet i begränsningen ska framkomma ur lagen. Med avseende på noggrannheten och korrektheten i regleringen är det viktigt att det tillräckligt tydligt framkommer av lagen vem som är berättigad att utnyttja begränsningsbefogenheterna, vad som får göras när befogenheterna utnyttjas och hur det då ska förfaras. De föreslagna bestämmelserna uppskattas uppfylla kraven på begränsningsprinciperna för de grundläggande rättigheterna angående lagstiftande samt noggrannheten och korrektheten i bestämmelserna.

Grunden för inskränkning av en grundläggande fri- eller rättighet ska vara godtagbar med hänsyn till systemet för de grundläggande fri- och rättigheterna som helhet. En grund för begränsning kan således till exempel vara en strävan att skydda genomförandet av någon annan grundläggande rättighet än den som är föremål för begränsning eller att uppnå något annat sådant mål som är godtagbart genom bedömning på objektiva grunder med avseende på systemhelheten med grundläggande rättigheter (i normativt syfte). Begränsningsbestämmelserna ska även vara nödvändiga på grund av ett vägande samhälleligt behov. Begränsningarna angående de grundläggande rättigheterna ska vara nödvändiga för att uppnå ett godtagbart mål och även i övrigt i enlighet med proportionalitetskravet. Det är tillåtet att inskränka en grundläggande fri- eller rättighet endast, om målet inte kan nås med metoder som gör ett mindre ingrepp i fri- eller rättigheten. Begränsningen får inte sträcka sig längre än vad som är motiverat med beaktande av hur vägande det bakomliggande intresset är i förhållande till det skyddsintresse som begränsas. De personuppgifter som behandlas är enligt förslaget förbrukningsuppgifter som samlas i efterskott. De föreslagna bestämmelserna innebär ingen ytterligare begränsning av elkundernas integritetsskydd, eftersom förbrukningsuppgifterna registreras redan i nuvarande system. Regleringen om mätning och avräkning av elleveranser är nödvändig för att elmarknaden överhuvudtaget ska kunna fungera i enlighet med regleringen angående unionens inre marknad för el. Det ska därmed anses finnas en godtagbar grund för begränsning av en grundläggande rättighet och regleringen ska vara påkallad av ett vägande samhälleligt behov. Med beaktande av arten

av personuppgifter som behandlas uppfyller begränsningen av den grundläggande rättigheten även proportionalitetskravet.

Genom en vanlig lag kan en begränsning som omfattar kärnan av en grundläggande rättighet inte utfärdas. I en grundläggande rättighet kan inte ingripas så omfattande att kärninnehållet i den grundläggande rättigheten görs ogiltigt. Förslaget kan inte anses ha verkningar som skulle ingripa i kärnan av skyddet av privatlivet.

Enligt förslaget ska mätningen av elleveranser genomföras i enlighet med de allmänna begränsningsförutsättningarna för grundläggande rättigheter. De föreslagna bestämmelserna har utarbetats i enlighet med grundlagsutskottets utlåtandepraxis angående behandling av personuppgifter. Av denna anledning bedöms bestämmelserna inte vara problematiska med avseende på grundlagen.

De gällande bestämmelserna om de uppgifter och skyldigheter som gäller företag inom elbranschen och som hänför sig till mätning av elleveranser, genomförande av balansansvaret, informationsutbyte inom elhandeln och därtill hörande marknadsprocesser för elhandeln och balansavräkning samt de bestämmelser som nu föreslås som komplettering till dem bildar också de rättsliga grunder som avses i artikel 6.1 c i den allmänna dataskyddsförordningen och som de verksamhetsutövare som avses i bestämmelserna har som rättslig grund för att behandla personuppgifter. Dessa rättsliga grunder innehåller samtidigt en sådan grund enligt artikel 6.2 och 6.3 i den allmänna dataskyddsförordningen som berättigar till att i den nationella lagstiftningen utfärda särskilda bestämmelser som gör det möjligt att anpassa tillämpningen av bestämmelserna i den allmänna dataskyddsförordningen vid genomförandet av elleveranser. De nämnda bestämmelserna ger ganska brett spelrum åt en medlemsstat att utfärda mer detaljerade bestämmelser i den nationella lagstiftningen i syfte att anpassa tillämpningen av de bestämmelser som fastställts i förordningen i sådan behandling av personuppgifter som utförs i situationer som avses i 1.c. De föreslagna anpassningarna är sådana som nämns i exempelförteckningen i 3 punkten. Förteckningen i fråga är inte uttömmande fastställd, utan även andra anpassningar som uppfyller förutsättningarna i punkten är möjliga på grundval av bestämmelsen. På grundval av detta kan det bedömas att den föreslagna nationella regleringen genomförs inom ramen för det nationella spelrum som den allmänna dataskyddsförordningen ger.

11.2 Näringsfriheten

Med stöd av 18 § 1 mom. i grundlagen har var och en i enlighet med lag rätt att skaffa sig sin försörjning genom arbete, yrke eller näring som han eller hon valt fritt. Principen om näringsfrihet i enlighet med grundlagen anses vara en huvudregel angående näringsidkande, från vilken man dock kan avvika genom beläggande med tillståndsplikt. Tillståndsplikt ska alltid föreskrivas i lag och lagen ska uppfylla kraven på exakthet och noggrann avgränsning som gäller begränsning av en grundläggande rättighet. Inskränkningarnas huvudsakliga innehåll, till exempel inskränkningarnas omfattning och villkor, ska framgå av lagen (till exempel GrUU 19/2021 rd, GrUU 69/2014 rd, GrUU 65/2014 rd, GrUU 13/2014 rd, GrUU 34/2012 rd, GrUU 19/2009 rd, GrUU 31/2006 rd och GrUU 35/1998 rd).

Grundlagsutskottet har granskat el- och naturgasmarknadslagens tillståndssystem i sina utlåtanden GrUU 36/2004 rd, GrUU 62/2002 rd och GrUU 4/2000 rd. I sitt utlåtande GrUU 62/2002 rd har grundlagsutskottet bland annat konstaterat att tillståndsplikten för elnätsverksamheten är motiverad på grund av viktiga samhällliga intressen och i sitt utlåtande GrUU 4/2000 rd att införande av tillståndsplikt för naturgasnätverksamheten är motiverat med avseende på naturgasmarknadens funktionsduglighet.

RP 116/2021 rd

Grundlagsutskottet har i sin praxis jämställt registreringskyldigheten som föreskrivs som förutsättning för inledande av näringsverksamhet i författningsrättslig mening med tillståndsplikt och har granskat sådan reglering ur perspektivet för de krav som fastställts för införande av tillståndsplikt för näringsfrihet och näringsverksamhet som säkerställts i grundlagen (till exempel GrUU 58/2014 rd, GrUU 58/2010 rd, GrUU 19/2009 rd, GrUU 15/2008 rd, GrUU 33/2005 rd, GrUU 9/2005 rd, GrUU 56/2002 rd, GrUU 45/2001 rd och GrUU 24/2000 rd). Bestämmelserna om godkännande av företag som producerar social- och hälso-tjänster som företag för vars tjänster får betalas med en servicesedel som kommunen har beviljat har inte ansetts utgöra en begränsning av näringsfriheten på samma sätt som vid ett registreringsförfarande (GrUU 10/2009 rd). Inte heller bestämmelserna om myndighetens befogenheter att godkänna laboratorier som testlaboratorier har med tanke på näringsfriheten ansetts viktiga, då man genom bestämmelserna inte ingrep i själva rätten att erbjuda laboratorietjänster (GrUU 17/2009).

När det gäller bestämmelser om näringsverksamhet har grundlagsutskottet brukat anse att återkallande av tillstånd är en myndighetsåtgärd, som ingriper i individens rättsliga ställning och som får mer kännbara följder än avslag på tillståndsansökan. Därför har utskottet ansett att det för att lagstiftningen ska vara proportionerlig är nödvändigt att möjligheten att återkalla tillstånd kopplas till allvarliga eller väsentliga förseelser eller försummelser och till att eventuella anmärkningar och varningar till tillståndshavaren inte har lett till att bristerna i verksamheten har korrigerats (till exempel GrUU 42/2013 rd, GrUU 32/2010 rd och GrUU 32/2009 rd).

Grundlagsutskottet har ansett att det i princip är nödvändigt och acceptabelt att näringsverksamheten regleras i en marknadssituation där det råder s.k. naturligt monopol (GrUU 19/2021 rd och GrUU 4/2000 rd). I en sådan situation är det enligt utskottet motiverat att sträva efter att främja konkurrens och skydda kundernas förmögenhetsvärda rättigheter genom sedvanligt effektiva regleringsmetoder (GrUU 19/2021 rd och GrUU 36/2004 rd). Utskottet har ansett att reglering av elmarknaden för att skydda konsumenterna är möjlig under vissa förutsättningar även genom retroaktiva verkningar som berör avtalen (GrUU 19/2021 rd, GrUU 36/2004 rd och GrUU 63/2002 rd). Enligt utskottet har lagstiftaren ett brett spelrum i regleringen av naturliga monopol (GrUU 19/2021 rd).

I den föreslagna 75 a § 1 mom. i elmarknadslagen ska detaljförsäljare och distributionsnätinnehavare av el föreskrivas en skyldighet att anlita de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln och se till att dess datasystem och system för informationsöverföring är kompatibla med de datasystem som används av enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln. Ingen ändring från det nuvarande föreslås i innehållet i bestämmelsen i momentet. Enligt förslaget till ny bestämmelse i paragrafens 2 mom. ska annan än i 1 mom. avsedd nätinnehavare, vars elnät har en gemensam gränspunktsmätning med det mätområde som distributionsnätet utgör, samt fastighetsinnehavare, vars fastighets eller motsvarande fastighetsgrupps interna elnät utgör ett mätområde som har en gemensam gränspunktsmätning med det mätområde som distributionsnätet utgör ordna informationsutbyte i anknytning till nämnda gränspunktsmätning med enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln. Verksamhetsutövaren ska sörja för att de system som denne ansvarar för, som används i informationsöverföringen för nämnda gränspunktsmätning, är kompatibla med informationssystemen hos enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln.

Enligt paragrafens 3 mom. ska de verksamhetsutövare som avses i 1 och 2 mom. registrera sig som användare av den tjänst de använder hos enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln. Enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln ska godkänna verksamhetsutövarens registrering om denne uppfyller de krav som dess verksamhet inom elsystemet förutsätter, som ställs i 1 och 2 mom. om kompatibilitet mellan informationssystemen och systemen som används för informationsöverföring, och har slutit ett tjänsteavtal angående den

tjänst denne använder, vars villkor Energimyndigheten har fastställt med stöd av 10 § i tillsynslagen. Registrering ska göras innan den verksamhet som regleras i paragrafen inleds i elsystemet. Genom en övergångsbestämmelse omfattar registreringsskyldigheten i införandefasen för de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln även de verksamhetsutövare som utövar nämnda funktioner när lagen träder i kraft.

Om enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln har nekat verksamhetsutövarens registrering kan verksamhetsutövaren överlämna lagligheten i verksamheten hos enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln för prövning av Energimyndigheten genom ett förfarande i enlighet med 9 § i tillsynslagen. Energimyndigheten ska ålägga den enhet för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln som ogrundat har brutit mot eller försummat registreringsskyldigheten att korrigera sin överträdelse eller försummelse.

Införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln föreskrevs genom lagen om ändring av elmarknadslagen (108/2019). Tjänsterna införs 21.2.2022 på så sätt att användningen av det nuvarande bilaterala informationsutbytet upphör och alla verksamhetsutövare som använder centraliserade tjänster övergår samtidigt som användare av de nya tjänsterna. Förberedelserna inför införandet för de nuvarande verksamhetsutövarna har varit planmässiga. Enligt lagens övergångsbestämmelse ska detaljförsäljare och distributionsnätinnehavare med skyldighet att använda de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln genomföra de förberedelseåtgärder som införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln förutsätter innan tjänsterna införs. De förberedande åtgärderna ska utföras i enlighet med datakonversionsplanen och införandeplanen för de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln. Detaljförsäljarna och distributionsnätinnehavarna ska ha utarbetat en plan för egen del, som innehåller de förberedelseåtgärder som införandet förutsätter i enlighet med datakonversionsplanen och införandeplanen. Energimyndigheten har rätt att genom beslut kräva att detaljförsäljare och distributionsnätinnehavare gör ändringar i planen eller förberedelseåtgärderna, om det finns anledning att misstänka att planen eller förberedelseåtgärderna inte uppfyller kraven för införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln eller om det finns anledning att misstänka att införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln kan fördröjas på grund av bristfälliga förberedelseåtgärder.

Detaljförsljning av el är inte tillståndspliktig affärsverksamhet i Finland. Tillståndspliktighet inom elnätverksamhet regleras i 2 kap. i elmarknadslagen och återkallande av elnätstillstånd i 23 och 24 § i tillsynslagen.

I förslaget till lag om vissa temporära åtgärder i samband med införandet av centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln ingår bestämmelser om en fem månader lång införandeperiod för tjänsterna, under vilken den systemansvariga stamnätinnehavaren inte har skyldighet att godkänna registreringar för de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln. I lagförslaget ingår även bestämmelser om förfaranden ifall den nuvarande verksamhetsutövaren inte uppnår registreringsberedskap innan införandeperioden börjar.

Enligt 3 § i lagförslaget ska en detaljförsäljare som inte uppnår registreringsberedskap innan införandeperioden börjar avbryta sin verksamhet som detaljförsäljare till dess att denne uppnår registreringsberedskap och åtminstone tills införandeperioden har avslutats. Det är möjligt att någon detaljförsäljare helt upphör med sin verksamhet i detta skede. Detaljförsäljaren åläggs skyldigheter, genom vilka det säkerställs att elleveransen för detaljförsäljarens kunder inte avbryts. Detaljförsäljarens primära alternativ är då att sälja sitt avtalsbestånd till en registrerad detaljförsäljare. Det sekundära alternativet är uppsägning av alla detaljförsäljarens elförsäljningsavtal. Om detaljförsäljaren inte inom den utsatta tiden har överfört sitt avtalsbestånd till

andra detaljförsäljare eller har sagt upp sina kunders elförsäljningsavtal hävs detaljförsäljarens elförsäljningsavtal utan separata åtgärder fem veckor efter att införandeperioden har börjat. Enligt 4 § i lagförslaget ska registrerade detaljförsäljare kunna fusionera sin affärsverksamhet inom detaljförsäljning i enlighet med föreskrivna förfaringsätt även under införandeperioden. För detaljförsäljare föreskrivs en skyldighet att i dessa situationer informera sina kunder och deras distributionsnätsinnehavare, den systemansvariga stamnätsinnehavaren och Energimyndigheten.

Stråvan är att tillgången på el ska säkerställas för detaljförsäljarens kunder i de situationer som avses i 3 och 4 § i lagförslaget. Om den överföring av elförsäljningsavtal till nya detaljförsäljare som föreskrivs inte har genomförts inom den fastställda tidsfristen eller om kunden inte vid utgången av uppsägningstiden har ett nytt gällande elförsäljningsavtal samt i den situation som avses i 3 § 4 mom. iakttas det förfarande som föreskrivs i 3 § 5 mom. i lagförslaget, som i huvuddrag motsvarar det förfarande som föreskrivs i 102 § i elmarknadslagen.

I 6 § i lagförslaget föreskrivs åtgärder om distributionsnätsinnehavaren inte uppnår registreringsberedskap innan införandeperioden börjar. I första hand avser man säkerställa detaljförsäljarnas leveranser till distributionsnätet genom distributionsnätsinnehavarens egna temporära åtgärder till dess att distributionsnätsinnehavaren kan uppfylla de krav som ställs för registrering. I andra hand ska Energimyndigheten vid behov besluta om de åtgärder som ska inledas för att upprätthålla distributionsnätsinnehavarens elnätverksamhet. Energimyndigheten kan då bestämma att en eller flera distributionsnätsinnehavare ska sköta de uppgifter som hör till distributionsnätsinnehavaren. Åtgärderna ska begränsas att i första hand gälla sådana distributionsnätsinnehavarens uppgifter och skyldigheter inom elnätverksamheten som anknyter till användningen av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln. Som ett sista alternativ kan Energimyndigheten återkalla distributionsnätsinnehavarens elnätstillstånd om distributionsnätsinnehavaren väsentligt bryter mot de uppgifter inom centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln som föreskrivits denne i elmarknadslagen och de skyldigheter som dessa förutsätter angående införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln och förseelsen inte kan korrigeras genom de åtgärder som föreskrivs i 1 och 2 mom.

För andra verksamhetsutövare än distributionsnätsinnehavare som svarar för gränspunktmätningar kräver uppnåendet av registreringsberedskap inga betydande utvecklingsåtgärder. Om verksamhetsutövaren eventuellt avstår från gränspunktmätning orsakar det inte heller några betydande affärsverksamhetsmässiga ändringar. Distributionsnätsinnehavare som har det primära ansvaret för gränspunktmätningar avses ta över skötseln av sådana gränspunktmätningar. För detta behövs ingen ny reglering.

I fall av omfattande införandeproblem kan tidpunkten för införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln flyttas fram med högst ett år genom en förordning av statsrådet.

Skyldigheten att i enlighet med 75 a § i elmarknadslagen registrera sig som användare av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln är i praktiken mycket nära föreskrivande om tillståndsplikt för nämnda funktioner. Utan registrering kan verksamhetsutövaren inte fungera som detaljförsäljare eller distributionsnätsinnehavare i elsystemet eller svara för ordnandet av gränspunktmätningar i distributionsnätet. Nekande av registrering av en nuvarande detaljförsäljare kan ganska långt likställas med återkallande av verksamhetstillstånd. Även återkallandet av en distributionsnätsinnehavarens elnätstillstånd ska granskas ur perspektivet för näringsfrihet. Den lagstiftning som reglerar registrering ska därför uppfylla de allmänna förutsättningar som krävs av en lag som begränsar någon grundläggande rättighet.

Enligt de allmänna begränsningsprinciperna för de grundläggande rättigheterna ska med lag stiftas om individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag. Till förutsättningen hör att alla centrala bestämmelser som påverkar individens rättsliga ställning utfärdas genom lag. Den som utfärdar förordningen kan med lag befullmäktigas att utfärda närmare bestämmelser om ringa detaljer i anslutning till individens rättigheter och skyldigheter. Den bemyndigande lagen ska därvid uppfylla kraven på en exakt och skarpt avgränsad lag. Begränsningen av den grundläggande rättigheten ska fortfarande vara noga avgränsad i lag och tillräckligt exakt fastställd. Det väsentliga innehållet i begränsningen ska framkomma ur lagen. Med avseende på noggrannheten och korrektheten i regleringen är det viktigt att det tillräckligt tydligt framkommer av lagen vem som är berättigad att utnyttja begränsningsbefogenheterna, vad som får göras när befogenheterna utnyttjas och hur det då ska förfaras. De föreslagna bestämmelserna uppskattas uppfylla kraven på begränsningsprinciperna för de grundläggande rättigheterna angående lagstiftande samt noggrannheten och korrektheten i bestämmelserna.

Grunden för inskränkning av en grundläggande fri- eller rättighet ska vara godtagbar med hänsyn till systemet för de grundläggande fri- och rättigheterna som helhet. En grund för begränsning kan således till exempel vara en strävan att skydda genomförandet av någon annan grundläggande rättighet än den som är föremål för begränsning eller att uppnå något annat sådant mål som är godtagbart genom bedömning på objektiva grunder med avseende på systemhelheten med grundläggande rättigheter (i normativt syfte). Begränsningsbestämmelserna ska även vara nödvändiga på grund av ett vägande samhällligt behov. Begränsningarna angående de grundläggande rättigheterna ska vara nödvändiga för att uppnå ett godtagbart mål och även i övrigt i enlighet med proportionalitetskravet. Det är tillåtet att inskränka en grundläggande fri- eller rättighet endast, om målet inte kan nås med metoder som gör ett mindre ingrepp i fri- eller rättigheten. Begränsningen får inte sträcka sig längre än vad som är motiverat med beaktande av hur vägande det bakomliggande intresset är i förhållande till det skyddsintresse som begränsas. Regleringen om mätning och avräkning av elleveranser är nödvändig för att elmarknaden överhuvudtaget ska kunna fungera i enlighet med regleringen angående unionens inre marknad för el. Företagen inom elbranschen ska verka på marknaden enligt individualiserade förfarings-sätt så att en konkurrensbaserad elhandel i näten överhuvudtaget kan genomföras. Införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln är en mycket omfattande system-ändring som rör hela detaljförsäljnings- och distributionssektorn, och den ska genomföras samtidigt för alla företag som verkar inom detaljförsäljnings- och distributionssektorn. Detta förutsätter att varje verksamhetsutövare som omfattas av tjänsterna ska uppfylla kompatibilitetskraven för informationssystemen innan de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln kan införas i Finland. Om en enskild verksamhetsutövare misslyckas eller fördröjs kan det medföra att införandet av hela systemet misslyckas och fördröjs. Detta skulle medföra betydande extra kostnader för de verksamhetsutövare som har skött sina förberedelser vederbörligt och för deras kunder. Dessutom uppstår då behov av att skydda kunderna till detaljförsäljare eller distributionsnätinnehavare som misslyckas med uppfyllandet av kompatibilitetskraven. En detaljförsäljare som inte uppfyller kompatibilitetskraven för informationssystemen inom den utsatta tidsfristen, kan inte leverera el till sina kunder i distributionsnäten. En motsvarande situation för en distributionsnätinnehavares del skulle leda till att de elleveranser som denne gjort till distributionsnätet inte kan avräknas. I dessa situationer skulle den gällande lagstiftningen leda till att detaljförsäljaren och dennes kunder utesluts från marknaden. Detaljförsäljarens eller distributionsnätinnehavarens kunders tillgång på el skulle äventyras. Av denna anledning finns det vägande samhälleliga grunder att belägga verksamhetsutövarna med en registrerings-skyldighet och föreskriva om förfaringssätten, genom vilka kundernas tillgång på el och en fungerande detaljhandelsmarknad kan säkerställas om detaljförsäljaren eller distributionsnätinnehavaren inte kan uppfylla de krav som ställs på denne för verksamhet inom elsystemet. Det ska därmed anses finnas en godtagbar grund för begränsning av en grundläggande rättighet och

regleringen ska vara påkallad av ett vägande samhälleligt behov. Med beaktande av eltillgångens betydelse för kunderna kan det anses att begränsningen av den grundläggande rättigheten även uppfyller proportionalitetskravet.

Genom en vanlig lag kan en begränsning som omfattar kärnan av en grundläggande rättighet inte utfärdas. I en grundläggande rättighet kan inte ingripas så omfattande att kärninnehållet i den grundläggande rättigheten görs ogiltigt. För verksamhetsutövare föreskrivs det redan inom ramen för den gällande regleringen detaljerade krav i anslutning till avräkning inom elhandeln, som dessa har varit tvungna att uppfylla för att kunna verka som detaljförsäljare eller distributionsnätsinnehavare i elsystemet. De nya kraven ersätter endast de gamla förfaringsätten och de krav som iaktas i dem. Alla verksamhetsutövare kan registrera sig bara de uppfyller förutsättningarna för registrering. Nya aktörers inträde på detaljhandelsmarknaden begränsas inte. Frysningen av registreringar under införandeperioden avses endast vara en temporär och tidsbestämd åtgärd, genom vilken man strävar efter att säkerställa det tekniska genomförandet av en omfattande systemändring. För distributionsnätsinnehavarnas del är de föreslagna bestämmelserna konstruerade så att återkallande av elnätstillståndet är en åtgärd som utförs endast i sista hand om distributionsnätsinnehavarens försummelse är så betydande att den inte kan korrigeras genom de flexibla mekanismer som bestämmelserna innehåller. Vid omfattande störningar i införandet gör bestämmelserna det möjligt att vid behov flytta fram införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln med högst ett år. På grundval av detta kan förslaget inte anses ha konsekvenser som ingriper i kärnan av skyddet av näringsfriheten.

För att säkerställa regleringens proportionalitet är möjligheten att återkalla ett tillstånd en metod som används i sista hand, och som är bunden till allvarlig och väsentlig överträdelse eller försummelse av systemskyldigheten. Med beaktande av eltillgångens betydelse för kunderna kan det anses att begränsningen av den grundläggande rättigheten även till denna del uppfyller proportionalitetskravet.

Den föreslagna skyldigheten att använda de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln för distributionsnätsinnehavare och detaljförsäljare för el som verkar i distributionsnät samt andra nätinnehavare som svarar för gränspunktmätningar i distributionsnät och fastighetsinnehavare, vars fastighets eller motsvarande fastighetsgrupps interna elnät utgör ett mätområde, samt registreringskravet som användningen av tjänsterna förutsätter utgör en grundad regleringslösning för att detaljhandelsmarknaden för el ska fungera. Den föreslagna regleringslösningen iakttar vedertagna principer i regleringen av elnätstjänster och detaljhandelsmarknaden för el. Regleringen om verksamheten grundar sig på exakta och noggrant avgränsade bestämmelser på lagnivå, av vilka nätinnehavarnas och verksamhetsutövarnas rättigheter och skyldigheter framgår. Med beaktande av eltillgångens betydelse för kunderna kan det anses att begränsningen av den grundläggande rättigheten även uppfyller proportionalitetskravet. Regleringen ingriper inte i kärnan av skyddet för näringsfrihet.

Den föreslagna regleringen bedöms inte vara problematisk med avseende på 18 § 1 mom. i grundlagen.

11.3 Egendomsskydd

11.3.1 Användningsbegränsningar för egendom

Grundlagsutskottet har tidigare bedömt förslag ur perspektivet egendomsskydd enligt 15 § i grundlagen. I dessa förslag har bland annat skyldigheter och begränsningar rörande användning av egendom fastställts för ägare av el-, naturgas- och teleföretag för att skapa och trygga konkurrensförutsättningar. Utskottet har i dessa sammanhang som etablerad praxis utgått ifrån att

RP 116/2021 rd

skyldigheterna och begränsningarna är grundlagsenliga med beaktande av den speciella karaktären hos den egendom det i varje enskilt fall har varit fråga om, om de grundar sig på exakta bestämmelser i lag och är rimliga ur ägarens synvinkel (till exempel GrUU 19/1994, GrUU 4/2000 rd, GrUU 34/2000 rd, GrUU 8/2002 rd, GrUU 63/2002 rd, GrUU 36/2004 rd och GrUU 19/2021 rd).

Grundlagsutskottet har ansett att lagstiftarens spelrum ur perspektivet för egendomsskydd i princip är större om skyldigheterna gäller börsbolag eller andra juridiska personer som är betydande till sin förmögenhetsmassa än om regleringen har mycket direkta verkningar på de fysiska personers ställning som finns bakom den juridiska personen (till exempel GrUU 55/2018 rd, GrUU 74/2018 rd, GrUU 10/2007 rd, GrUU 32/2004 rd, GrUU 34/2000 rd). Enligt utskottet kan företag och andra näringsidkare inte med fog förvänta sig att lagstiftningen som reglerar deras näringsverksamhet förblir oförändrad (GrUU 17/2021 rd, GrUU 32/2010 rd, GrUU 31/2006 rd och GrUU 56/2005 rd).

Grundlagsutskottet har ansett att det i princip är nödvändigt och acceptabelt att näringsverksamheten regleras i en marknadssituation där det råder s.k. naturligt monopol (till exempel GrUU 4/2000 rd, GrUU 36/2004 rd och GrUU 19/2021 rd). I en sådan situation är det enligt utskottet motiverat att sträva efter att främja konkurrens och skydda kundernas förmögenhetsvärda rättigheter genom sedvanligt effektivare regleringsmetoder. Vidare har utskottet ansett att när regleringens tillräckliga exakthet bedöms kan det beaktas att i de faktorer som ska beslutas ingår det delvis kalkylmässiga särdrag som därmed är av teknisk karaktär på samma sätt som regleringens inriktning – i stället för individen – i första hand gäller företag som idkar affärsverksamhet inom elbranschen (till exempel GrUU 2/2004 rd och GrUU 36/2004 rd). Dessutom har utskottet fäst uppmärksamhet vid ordnande av en adekvat rättssäkerhet för verksamhetsutövare (till exempel GrUU 36/2004 rd).

I den föreslagna 75 a § 1 mom. i elmarknadslagen ska detaljförsäljare och distributionsnätinnehavare av el föreskrivas en skyldighet att ansluta de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln och se till att dess datasystem och system för informationsöverföring är kompatibla med de datasystem som används av enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln. Ingen ändring från det nuvarande föreslås i innehållet i bestämmelsen i momentet. Enligt förslaget till ny bestämmelse i paragrafens 2 mom. ska annan än i 1 mom. avsedd nätinnehavare, vars elnät har en gemensam gränspunktsmätning med det mätområde som distributionsnätet utgör, samt fastighetsinnehavare, vars fastighets eller motsvarande fastighetsgrupps interna elnät utgör ett mätområde som har en gemensam gränspunktsmätning med det mätområde som distributionsnätet utgör ordna informationsutbyte i anknäring till nämnda gränspunktsmätning med enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln. Verksamhetsutövaren ska sörja för att de system som denne ansvarar för, som används i informationsöverföringen för nämnda gränspunktsmätning, är kompatibla med informationssystemen hos enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln.

För den föreslagna regleringen finns det till dessa delar godtagbara grunder i anslutning till reglering av naturligt monopol och särdragen för elhandeln som sker i näten samt genomförandet av unionens energimarknadslagstiftning. Regleringen har anpassats till grundlagsutskottets utlåtandep Praxis. Den föreslagna skyldigheten i elmarknadslagen att använda de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln samt regleringen av utvecklingskyldigheten för de system som elhandeln förutsätter bedöms vara oproblematiska med avseende på grundlagen även med beaktande av elbranschens företags ställning, egendomens särdrag, regleringens baserande sig på exakta bestämmelser samt regleringens skälighet ur ägarens och näringsidkarens perspektiv. Den föreslagna regleringen är till sina utgångspunkter proportionerlig och påkallad av ett välgående samhälleligt behov.

Den föreslagna regleringen bedöms inte vara problematisk med avseende på 15 § i grundlagen.

11.3.2 Inlösning av elnät

I förslaget till lag om vissa temporära åtgärder i samband med införandet av centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln föreskrivs det att Energimyndigheten återkalla distributionsnätsinnehavarens elnätstillstånd om distributionsnätsinnehavaren väsentligt bryter mot de uppgifter inom centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln som föreskrivits denne i elmarknadslagen och de skyldigheter som dessa förutsätter angående införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln och förseelsen inte kan korrigeras genom andra föreskrivna åtgärder i 6 § i lagen. Efter att elnätstillståndet har återkallats tillämpas det förfarande som anges i 24 § i tillsynslagen.

Energimyndigheten som verkar som tillståndsmyndighet för el- och naturgasnätet kan enligt 24 § 2 mom. i tillsynslagen besluta om överföring av ett elnätstillstånd samt om inlösning av nätet mot ersättning om tillståndet återkallas och det inte avtalas om överföring av nätet till en annan nätinnehavare. På grunderna för och fastställandet av ersättningen tillämpas lagen om inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter (603/1977).

Förslaget ska bedömas med avseende på 15 § 2 mom. i grundlagen, enligt vilken expropriation av egendom för allmänt behov mot full ersättning bestäms genom lag. Grundlagsutskottet har sin tidigare praxis ansett att kravet på ett allmänt behov inte nödvändigtvis förutsätter genomförande av inlösning ett offentligt samfund till godo, utan mottagaren av den inlösta egendomen kan även vara en annan aktör (GrUU 19/1994 rd). Utskottet har även ansett att upprätthållande av nödvändig nätverksamhet för distribution av naturgas uppfyller kravet på ett sådant allmänt behov som avses i grundlagen (GrUU 4/2000 rd). Enligt utskottets utlåtanedpraxis uppfylls det krav på full ersättning som föreskrivs i grundlagen då inlösningslagen tillämpas på grunderna för och fastställandet av inlösningsersättning.

Den föreslagna regleringen bedöms inte vara problematisk med avseende på 15 § 2 mom. i grundlagen.

11.3.3 Avtalsfrihet och avtalens varaktighet

Regleringen av avtalsrätten faller i princip inom tillämpningsområdet för vanlig lag (GrUU 26/2008 rd). Avtalsfriheten skyddas dock i viss grad genom generalklausulen i 15 § 1 mom. i grundlagen, som tryggar vars och ens egendom (GrUU 15/2004 rd). Till exempel en skyldighet att avtala om något (avtalstvång) som föreskrivs någon genom lag innebär en begränsning av personens makt att besluta om sina avtalsförhållanden. Grundlagsutskottet har ändå inte ansett avtals tvång vara problematiskt ur synvinkeln för egendomsskydd då det finns en godtagbar grund för den föreslagna regleringen, såsom de avsedda tjänsternas stora betydelse i samhället och då proportionalitetskravet genomförs (GrUU 24/2002 rd). Utskottet har även bedömt den föreslagna regleringens och egendomsskyddets förhållande ur perspektivet regleringens godtagbarhet och proportionalitet (GrUU 28/2012). Utskottet har ansett att reglering av elmarknaden för att skydda konsumenterna är möjlig under vissa förutsättningar även genom retroaktiva verkningar som berör avtalen (GrUU 36/2004 rd, GrUU 63/2002 rd och GrUU 19/2021 rd).

Den föreslagna 75 a § i elmarknadslagen innehåller bestämmelser om en skyldighet för detaljförsäljare av el och distributionsnätsinnehavare samt annan nätinnehavare som svarar för gränspunktmätning och fastighetsinnehavare som upprätthåller ett mätområde att använda de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln som den systemansvariga stamnätsinnehavaren producerar. Regleringen innebär avtals tvång ur tjänsteanvändarens synvinkel, vilket

formellt betyder en begränsning i användarens makt att besluta om de åtgärder som behövs för genomförandet eller avräkningen av elleveranser. Elhandeln som sker i elnät förutsätter avräkning av de genomförda elleveranserna och elförbrukningen. Avräkningsförfarandet och marknadsprocesserna för detaljhandelsmarknaden för el är mycket detaljerat reglerad på grundval av den gällande lagstiftningen, eftersom elsystemet bildar en integrerad helhet där verksamhetsutövarna ska verka i enlighet med gemensamma förfaringsätt och där elproduktionen och -konsumtionen kontinuerligt ska vara i balans. Införande av decentraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln är ett alternativ till de gällande formbundna tjänster som detaljförsäljare och distributionsnätinnehavare ska tillhandahålla enligt lag antingen så att de producerar dem själv eller skaffar dem som köpta tjänster. Genom centralisering av informationsutbytestjänsterna för elhandeln kan produktionen av informationsutbytestjänster effektiviseras och kostnaderna kan minskas för verksamhetsutövarna och slutförbrukarna som är deras kunder samt för elproducenterna som är anslutna till distributionsnät. Som motvikt till avtalstvånget har prissättningen i anslutning till de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln och villkoren för dem reglerats (49 b § i elmarknadslagen och 10 § i tillsynslagen). Nämda bestämmelser förpliktar även tjänsteproducenten att säkerställa detaljförsäljarnas och nätinnehavarnas affärshemligheter samt ett adekvat dataskydd för deras kunders personuppgifter. Det föreslagna regleringssättet avsågs bli genomfört i enlighet med förfaranden som har genomförts i regleringen av andra monopolfunktioner enligt el- och naturgasmarknadslagarna. Det föreslagna avtalstvånget kan anses ha en godtagbar grund och det har genomförts proportionerligt.

I förslaget till lag om vissa temporära åtgärder i samband med införandet av centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln (3 §) föreskrivs en skyldighet för en detaljförsäljare som inte har uppnått förutsättningarna för detaljförsäljares registrering innan införandeperioden för de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln börjar att överföra sina elförsäljningsavtal till en annan detaljförsäljare eller alternativt säga upp alla sina kunders tills vidare gällande eller tidsbestämda elförsäljningsavtal så att de upphör tre veckor efter uppsägningen. Om detaljförsäljaren inte inom den utsatta tiden har överfört sitt avtalsbestånd till andra detaljförsäljare eller har sagt upp sina kunders elförsäljningsavtal hävs detaljförsäljarens elförsäljningsavtal utan separata åtgärder fem veckor efter att införandeperioden har börjat. Enligt 5 § i lagförslaget ska en kund till en detaljförsäljare ges rätt att under införandeperioden häva sitt elförsäljningsavtal som gäller tills vidare eller en viss tid 1) detaljförsäljaren har sagt upp elförsäljningsavtalet med stöd av 3 § eller om 2) detaljförsäljaren under införandeperioden har problem med införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln som kan leda till ett avbrott i kundens elleverans. Syftet med bestämmelsen är att skydda detaljförsäljarens kunder mot avbrott i tillgången på el i situationer där detaljförsäljaren inte klarar av att uppfylla sina lagstadgade skyldigheter. Grundlagsutskottet har ansett att reglering av elmarknaden för att skydda konsumenterna är möjlig under vissa förutsättningar även genom retroaktiva verkningar som berör avtalen (GrUU 36/2004 rd, GrUU 63/2002 rd och GrUU 19/2021 rd). De föreslagna bestämmelserna som ingriper i elförsäljningsavtalens varaktighet kan anses ha en godtagbar grund och regleringen kan anses ha genomförts proportionerligt.

De föreslagna begränsningarna i avtalsfriheten bedöms inte vara problematiska med avseende på egendomsskyddet i 15 § i grundlagen.

11.4 Delegering av lagstiftningsbehörigheten

I 22 och 71 § i förslaget till lag om ändring av elmarknadslagen ingår bemyndiganden att utfärda närmare bestämmelser.

Enligt 80 § 1 mom. i grundlagen kan statsrådet och ministerierna utfärda förordningar med stöd av ett bemyndigande i lag. Genom lag ska det dock utfärdas bestämmelser om grunderna för

RP 116/2021 rd

individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag.

Grundlagsutskottet har sina utlåtanden bedömt bestämmelserna i el- och naturgasmarknadslagarna om bemyndigande att utfärda normer GrUU 4/2000 rd, GrUU 62/2002 rd, GrUU 36/2004 rd och GrUU 37/2004 rd.

Bemyndigandena i lagförslagen har utarbetats med beaktande av grundlagsutskottets utlåtandepraxis. De föreslagna bestämmelserna om bemyndigande har i huvudsak begränsats till att gälla endast detaljer av teknisk art, när grunderna för den rättsliga ställningen fastställs utifrån bestämmelserna i lagen. Bemyndigandena har placerats och sakligt kopplats till den paragraf som gäller det ärende som regleras. Bemyndigandet att utfärda normer har även i övrigt angivits så noggrant och exakt som möjligt. De föreslagna bestämmelserna är nödvändiga på grund av den tekniska karaktären hos regleringsobjekten.

De bemyndiganden att utfärda normer som lagförslaget innehåller bedöms inte strida mot 80 § i grundlagen.

11.5 Bedömning av lagstiftningsordning

Enligt ovanstående motiveringar bedöms lagförslagen kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av elmarknadslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i elmarknadslagen (588/2013) 22 §, 71 § 2 mom. och 75 a §, av dem 22 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 108/2019 och 75 a § sådan den lyder i lag 108/2019, samt *fogas* till 3 §, sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 1430/2014, 108/2019 och 730/2021, nya 25 a-, 25 b- och 25 c-punkter samt till 71 § nya 3 och 4 mom. som följer:

3 §

Definitioner

I denna lag avses med:

25 a) *bästa tillgängliga teknik*, då det gäller dataskydd och -säkerhet i en intelligent mätmiljö, tekniker som är effektivare, mer avancerade och som bäst lämpar sig i praktiken och som i princip bildar en grund för iakttagandet av Europeiska unionens dataskydds- och datasäkerhetsbestämmelser,

25 b) *mätområde* stamnätet, högspänningsdistributionsnät, distributionsnät, slutet distributionsnät eller en del av dessa eller ett sådant internt elnät inom en fastighet eller motsvarande grupp av fastigheter som utgör ett eget avräkningsområde vid balansavräkningen,

25 c) *gränspunktmätning* mätning av den mängd el som överförs mellan två mätområden,

22 §

Nätinnehavarens uppgift vid mätningen av elleveranser

Nätinnehavaren ska ordna den mätning av elleveranser i sitt nät som ligger till grund för balansavräkningen och faktureringen samt registreringen av mätuppgifterna och deras anmälan till parterna på elmarknaden. De mätuppgifter som behövs vid balansavräkningen och faktureringen ska lämnas per eldriftsställe eller per mätning.

Nätinnehavaren ska sörja för en adekvat cybersäkerhet i dennes mätningssystem och informationsöverföring av mätuppgifter. För att säkerställa en hög nivå på cybersäkerheten i sina mätningssystem och i informationsöverföringen av mätuppgifter ska nätinnehavaren på ett adekvat sätt beakta den bästa tillgängliga tekniken i förhållande till de kostnader som orsakas av anskaffningen och användningen av systemen.

Vid ordnandet av mättjänster ska nätinnehavaren verka för att nätanvändarna använder effektivt och sparsamt och främja möjligheterna att styra elförbrukningen. Innan mätapparaturen installeras ska slutförbrukarna ges adekvat rådgivning och information om utnyttjandet av mätapparaturen samt om insamlandet och behandlingen av personuppgifter i enlighet med Europeiska unionens dataskyddslagstiftning och den kompletterande nationella lagstiftningen.

Nätinnehavaren kan antingen tillhandahålla mättjänster som eget arbete eller skaffa tjänsterna hos utomstående. Tjänster kan därvid skaffas också hos andra parter på elmarknaden.

RP 116/2021 rd

Om nätanvändaren eller innehavaren av ellagret beställer mättjänster som överskrider de föreskrivna kraven av nätinnehavaren, kan nätinnehavaren debitera beställaren av tjänsten för skäliga kostnader som uppstår av en sådan mättjänst.

Närmare bestämmelser om mätning av elleveranser i elnät utfärdas genom förordning av statsrådet. Bestämmelserna kan gälla

- 1) installering av mätutrustning på eldriftsställen, i kraftverk och ellager,
- 2) gränspunktsmätning,
- 3) krav som ställs på mätapparatur och mätningssystem,
- 4) avläsning av mätapparatur,
- 5) tillhandahållande av mätningssuppgifter för att dessa ska kunna användas av parterna på elmarknaden,
- 6) tidsfördelning i fråga om mättjänster.

71 §

Elmätning i ett internt elnät i en fastighet

Slutförbrukaren har rätt att utan separat ersättning till sitt förfogande få mätuppgifterna om sin egen elförbrukning som fastighetsinnehavaren har samlat från mätapparaturen i en lägenhet eller lokal som slutförbrukaren besitter. Slutförbrukaren har rätt att till sitt förfogande få uppgifterna om den elförbrukning som uppmätts i en lägenhet eller lokal som denne besitter också i det fall att faktureringen av elinköpet i dennes fall inte grundar sig på uppmätt elförbrukning.

Om ett internt elnät i en fastighet eller i en motsvarande fastighetsgrupp utgör ett mätområde kan fastighetsinnehavaren och den nätinnehavare som är ansvarig för ordnandet av gränspunktsmätning avtala att fastighetsinnehavaren ordnar gränspunktsmätningen mellan elnätet och fastighetsnätet. Fastighetsinnehavaren kan då utföra gränspunktsmätningen antingen som eget arbete eller skaffa tjänsterna hos utomstående.

Närmare bestämmelser om mätning av elleveranser i ett internt nät i en fastighet eller en motsvarande fastighetsgrupp utfärdas genom förordning av statsrådet. Bestämmelserna kan gälla

- 1) installering av mätapparatur i en lägenhet eller lokal,
- 2) krav som ställs på mätapparatur och mätningssystem,
- 3) avläsning av mätapparatur,
- 4) tillhandahållande av mätuppgifter för att dessa ska kunna utnyttjas av slutförbrukarna och parterna på elmarknaden,
- 5) tidsfördelning i fråga om mättjänster,
- 6) gränspunktsmätning.

75 a §

Skyldighet att anlita centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln

Detaljförsäljare och distributionsnätsinnehavare som bedriver elnätsverksamhet i distributionsnätet ska anlita centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln och se till att deras datasystem och system för informationsöverföring är kompatibla med de datasystem som används av enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln. Detaljförsäljare och distributionsnätsinnehavare ska sörja för att de uppgifter som dessa ansvarar för och lämnar till enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln är felfria samt för att de felaktiga uppgifter som de lämnat korrigeras utan dröjsmål.

Annan än i 1 mom. avsedd nätinnehavare, vars elnät har en gemensam gränspunktsmätning med det mätområde som distributionsnätet utgör, samt fastighetsinnehavare, vars fastighets eller motsvarande fastighetsgrupps interna elnät utgör ett mätområde som har en gemensam

RP 116/2021 rd

gränspunktsmätning med det mätområde som distributionsnätet utgör ska ordna informationsutbyte i anknytning till nämnda gränspunktsmätning med enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln. Den nätinnehavare eller fastighetsinnehavare som är ansvarig för ordnandet av gränspunktsmätning ska sörja för att de system som denne ansvarar för, som används i informationsöverföringen för nämnda gränspunktsmätning, är kompatibla med informationssystemen hos enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln. Nätinnehavaren och fastighetsinnehavaren ska sörja för att de mätuppgifter som dessa ansvarar för och lämnar till enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln är felfria samt för att de felaktiga mätuppgifter som de har lämnat korrigeras utan dröjsmål.

Detaljför säljare, nätinnehavare som avses i 1 och 2 mom. och fastighetsinnehavare som avses i 2 mom. ska registrera sig som användare av den tjänst de använder hos enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln. Enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln ska godkänna detaljför säljarens, nätinnehavarens och fastighetsinnehavarens registrering, om denne uppfyller de i 1 och 2 mom. avsedda krav som dess verksamhet inom elsystemet förutsätter i fråga om kompatibilitet mellan informationssystemen och systemen som används för informationsöverföring, och denne har slutit ett tjänsteavtal om den tjänst som denne använder, vars villkor Energimyndigheten har fastställt i enlighet med 10 § i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden. Registrering ska göras innan

- 1) en detaljför säljare börjar erbjuda elavtal åt slutförbrukarna,
- 2) en distributionsnätsinnehavare börjar idka distributionsnätsverksamhet i distributionsnätet,
- 3) ett mätområde som avses i 2 mom. bildas av i det momentet avsedda elnät eller av en fastighets eller motsvarande fastighetsgrupps interna elnät.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Bestämmelserna i 75 a § 3 mom. tillämpas även på detaljför säljare, nätinnehavare och fastighetsinnehavare som vid lagens ikraftträdande idkar sådan verksamhet som avses i 1 och 2 mom. i den paragrafen utom när denne inte fortsätter sådan verksamhet efter att de centraliserade informationsutbytestjänsterna inom elhandeln införts.

2.

Lag

om vissa temporära åtgärder i samband med införandet av centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Införandeperiod för centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln

Denna lag innehåller bestämmelser om införandeperioden för de i 49 a § i elmarknadslagen (588/2013) avsedda centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln. Införandeperioden vars längd är fem månader börjar den 1 november 2021 och slutar den 31 mars 2022.

Bestämmelser genom vilka införandeperioden förkortas eller flyttas så att den slutar senast när lagen upphör att gälla får utfärdas genom förordning av statsrådet.

2 §

Registrering av användare av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln under införandeperioden

Den systemansvariga stamnätsinnehavaren är inte skyldig att under införandeperioden godkänna följande i 75 a § i elmarknadslagen avsedda registreringar gjorda av användare av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln:

- 1) detaljförsäljares eller distributionsnätsinnehavares registrering som användare,
- 2) registrering av en detaljförsäljare som uppkommer vid fusion av registrerade detaljförsäljare som användare eller registrering av detaljförsäljare som uppkommer vid uppdelning av en registrerad detaljförsäljare som användare,
- 3) uppsägning av en registrerad detaljförsäljares registrering,
- 4) registrering av en distributionsnätsinnehavare som uppkommer vid fusion av registrerade distributionsnätsinnehavare som användare eller registrering av distributionsnätsinnehavare som uppkommer vid uppdelning av en registrerad distributionsnätsinnehavare som användare,
- 5) registrering av sådana mätområden som avses i 3 § 25 b-punkten i elmarknadslagen eller ändringar i dessa.

3 §

Åtgärder i fråga om oregistrerade detaljförsäljare

En detaljförsäljare som inte är registrerad som användare av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln i enlighet med 75 a § i elmarknadslagen innan införandeperioden börjar ska,

- 1) inom två veckor från början av införandeperioden meddela sina kunder, sina kunders distributionsnätsinnehavare, den systemansvariga stamnätsinnehavaren och Energimyndigheten om överföring av sina kunders elförsäljningsavtal till en eller flera detaljförsäljare som är registrerade som användare av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln, eller
- 2) inom två veckor från början av införandeperioden säga upp alla sina kunders tills vidare gällande eller tidsbestämda elförsäljningsavtal så att de upphör tre veckor efter uppsägningen.

Överföringen enligt 1 mom. 1 punkten av kundernas elförsäljningsavtal ska slutföras inom sex veckor från införandeperiodens begynnelse. Uppsägningen enligt 1 mom. 2 punkten av avtalsbeståndet ska samtidigt som uppsägningen görs meddelas till kundernas distributionsnättsinnehavare, den systemansvariga stamnättsinnehavaren och Energimyndigheten.

På uppsägningen som avses i 1 mom. 2 punkten ovan tillämpas inte bestämmelserna i 89 § 2 mom. och 92 § 1 och 2 mom. i elmarknadslagen eller villkoren i elförsäljningsavtalet om uppsägning av elförsäljningsavtal.

Om detaljförsäljaren inte inom den utsatta tiden har gjort de i 1 och 2 mom. avsedda anmälningarna till sina kunders distributionsnättsinnehavare, den systemansvariga stamnättsinnehavaren och Energimyndigheten, hävs detaljförsäljarens elförsäljningsavtal utan separata åtgärder fem veckor efter att införandeperioden har börjat.

Om den i 1 mom. 1 punkten avsedda överföringen inte har genomförts inom den fastställda tidsfristen eller om kunden inte vid utgången av uppsägningstiden enligt 1 mom. 2 punkten har ett nytt gällande elförsäljningsavtal samt i den situation som avses i 4 mom., får distributionsnättsinnehavaren för detaljförsäljarens kund inte avbryta eldistributionen innan distributionsnättsinnehavaren har meddelat kunden om avbrytandet av eldistributionen och orsaken till det. Distributionsnättsinnehavaren ska se till att el levereras till kunden i minst tre veckor efter att meddelandet sändes. Om kunden inom denna tid inte har slutit ett nytt elförsäljningsavtal, ska distributionsnättsinnehavaren sörja för leveransen till dess att Energimyndigheten genom beslut har överfört ansvaret för kundens elleverans till en sådan leveransskyldig detaljförsäljare som avses i 67 § i elmarknadslagen. På elleveransen tillämpas därvid de villkor som avses i 67 § 2 mom. Slutförbrukaren ska ersätta distributionsnättsinnehavaren för skäliga kostnader som uppkommit av elleveransen. Om slutförbrukaren och distributionsnättsinnehavaren inte avtalar om ersättningen, fastställer Energimyndigheten storleken på ersättningen.

En detaljförsäljare som genomför de åtgärder som föreskrivs i 1 mom. är inte skyldig att fortsätta de förberedande åtgärder som krävs för införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln enligt 4 mom. i ikraftträdandebestämmelsen i lagen om ändring av elmarknadslagen (108/2019).

På en skada som en detaljförsäljare har orsakat sin kund och på ersättning av den tillämpas villkoren i elförsäljningsavtalet. På en skada som en detaljförsäljare har orsakat en distributionsnättsinnehavare och på ersättning av den tillämpas skadeståndslagen (412/1974).

4 §

Verksamhetens upphörande under införandeperioden för en detaljförsäljare som är registrerad som användare av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln

En detaljförsäljare som i enlighet med 75 a § i elmarknadslagen har registrerat sig som användare av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln och som avslutar detaljförsäljningen planerligt under införandeperioden ska inom en vecka från början av införandeperioden meddela sina kunder, sina kunders distributionsnättsinnehavare, den systemansvariga stamnättsinnehavaren och Energimyndigheten om överföring av sina kunders elförsäljningsavtal till en eller flera detaljförsäljare som är registrerade som användare av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln. Överföringen av kundernas elförsäljningsavtal ska då slutföras minst sju veckor före tidpunkten för införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln. Detaljförsäljaren ska därvid fortsätta förberedelseåtgärderna för införande av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln i enlighet med planen för införandet till dess att detaljförsäljarens alla elförsäljningsavtal har överförts till detaljförsäljare som är registrerade som användare av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln.

En detaljförsäljare som i enlighet med 75 a § i elmarknadslagen har registrerat sig som användare av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln och som under införandeperioden avslutar detaljförsäljningen på grund av konkurs eller betalningssvårigheter ska,

1) om detaljförsäljaren eller detaljförsäljarens konkursbo kan fortsätta detaljförsäljningen i minst två veckor, säga upp alla sina kunders gällande elförsäljningsavtal att upphöra två veckor efter att beslutet om upphörande av detaljförsäljning har fattats eller,

2) om detaljförsäljaren eller detaljförsäljarens konkursbo inte kan fortsätta detaljförsäljningen i minst två veckor eller om beslutet om upphörande av detaljförsäljning har fattats efter att det har gått fyra veckor från början av införandeperioden, utan dröjsmål meddela om detaljförsäljningens upphörande till sina kunder, sina kunders distributionsnättsinnehavare, den systemansvariga stamnättsinnehavaren och Energimyndigheten.

Uppsägningen enligt 2 mom. ska göras inom fyra veckor från början av införandeperioden. Uppsägningen ska samtidigt som uppsägningen görs meddelas till kundernas distributionsnättsinnehavare, den systemansvariga stamnättsinnehavaren och Energimyndigheten. På uppsägningen tillämpas inte bestämmelserna i 89 § 2 mom. och 92 § 1 och 2 mom. i elmarknadslagen eller villkoren i elförsäljningsavtalet om uppsägning av elförsäljningsavtal.

Om de meddelanden om byte av detaljförsäljare som förutsätts för överföring av elförsäljningsavtal till nya detaljförsäljare enligt 1 mom. inte har nått distributionsnättsinnehavaren minst nio veckor före tidpunkten för införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln eller om kunden inte vid utgången av uppsägningstiden enligt 3 mom. har ett nytt gällande elförsäljningsavtal eller om det är fråga om den situation som avses i 2 mom. 2 punkten, iaktas det förfarande som föreskrivs i 3 § 5 mom. Energimyndigheten ska efter mottagandet av ett sådant meddelande som avses i 1–3 mom. ge distributionsnättsinnehavaren anvisningar om de åtgärder som förutsätts enligt nämnda förfarande.

På en skada som en detaljförsäljare har orsakat sin kund och på ersättning av den tillämpas villkoren i elförsäljningsavtalet. På en skada som en detaljförsäljare har orsakat en distributionsnättsinnehavare och på ersättning av den tillämpas skadeståndslagen.

5 §

Kundens rätt att häva elförsäljningsavtal under införandeperioden

En kund till en detaljförsäljare har rätt att under införandeperioden häva sitt elförsäljningsavtal som gäller tills vidare eller en viss tid så att det upphör efter två veckor, om

1) detaljförsäljaren har sagt upp elförsäljningsavtalet med stöd av 3 § 1 mom. 2 punkten, eller

2) detaljförsäljaren under införandeperioden har sådana problem med införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln som kan leda till ett avbrott i kundens elleverans.

Detaljförsljaren får inte av sin kund uppbära avtalsvite eller någon annan prestation som baserar sig på förtida upphörande av elförsäljningsavtalet om kunden har hävt sitt tidsbestämda elförsäljningsavtal i enlighet med 1 mom.

Detaljförsljaren ska i samband med uppsägningen av elförsäljningsavtalet upplysa sin kund om kundens rättigheter enligt denna paragraf.

6 §

Åtgärder i fråga om oregistrerade distributionsnättsinnehavare

Om en distributionsnättsinnehavare inte är registrerad som användare av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln i enlighet med 75 a § i elmarknadslagen innan införandeperioden börjar, ska distributionsnättsinnehavaren och den systemansvariga stamnättsinne-

havaren tillsammans med Energimyndigheten utan dröjsmål utreda om distributionsnätinnehavaren genom temporära arrangemang kan säkerställa att detaljförsäljarna kan leverera el till sina kunder inom distributionsnätet efter införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln till dess distributionsnätinnehavaren kan uppfylla de krav som ställts på registrering.

Om distributionsnätinnehavaren inte kan genomföra de temporära arrangemang som avses i 1 mom., ska Energimyndigheten vid behov besluta om de åtgärder som ska inledas för att upprätthålla distributionsnätinnehavarens elnätverksamhet. Energimyndigheten kan då bestämma att en eller flera distributionsnätinnehavare ska sköta de uppgifter som ankommer på distributionsnätinnehavaren. Åtgärderna ska då begränsas att i första hand gälla sådana av distributionsnätinnehavarens uppgifter och skyldigheter inom elnätverksamheten som anknyter till användningen av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln. Beslutet om åtgärderna gäller tills distributionsnätinnehavaren är registrerad som användare av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln. Distributionsnätinnehavaren har trots vad som föreskrivs i 76 § i elmarknadslagen rätt att lämna ut de uppgifter som avses i den paragrafen, om det är nödvändigt att lämna ut uppgifterna för skötseln av i detta moment avsedda uppgifter.

Energimyndigheten kan återkalla distributionsnätinnehavarens elnätstillstånd om distributionsnätinnehavaren väsentligt bryter mot de uppgifter inom centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln som denne har enligt elmarknadslagen och de skyldigheter som dessa förutsätter i fråga om införandet av de centraliserade informationsutbytestjänsterna för elhandeln, och förseelsen inte kan korrigeras genom de åtgärder som avses i 1 och 2 mom. Efter att elnätstillståndet har återkallats tillämpas det förfarande som föreskrivs i 24 § i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden (590/2013).

Bestämmelser om ändringssökande i förvaltningsdomstol finns i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019). På verkställbarheten av Energimyndighetens beslut tillämpas dock 38 § i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden.

På en skada som en distributionsnätinnehavare, som är föremål för sådana åtgärder som avses i 2 mom., har orsakat sin kund och på ersättningen av skadan tillämpas villkoren i elnätsavtalet. På en skada som distributionsnätinnehavaren har orsakat en detaljförsäljare och en annan distributionsnätinnehavare tillämpas skadeståndslagen.

7 §

Information

Energimyndigheten, den systemansvariga stamnätinnehavaren och arbets- och näringsministeriet ska under införandeperioden aktivt informera om centrala händelser samt sådana problem i samband med införandet av centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln som påverkar eller kan påverka detaljförsäljarnas och distributionsnätinnehavarnas kunder. Ministeriet koordinerar vid behov informeringen.

Detaljför säljare och distributionsnätinnehavare ska aktivt informera sina kunder om sådana händelser och problem i samband med införandet av centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln som påverkar eller kan påverka deras kunder.

8 §

Tillsyn och styrning

Med undantag av Energimyndighetens och arbets- och näringsministeriets i 7 § 1 mom. avsedda informationsskyldighet har Energimyndigheten till uppgift att övervaka att denna lag iaktas. På tillsynen tillämpas lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden.

RP 116/2021 rd

Energimyndigheten ska i de situationer som avses i 3 och 4 § ge distributionsnätinnehavarna anvisningar om de åtgärder som förutsätts enligt förfarandet i enlighet med 3 § 5 mom.

9 §

Giltighet

Denna lag träder i kraft den 20 och gäller till och med den 31 mars 2023.

Helsingfors den 2 september 2021

Statsminister

Sanna Marin

Näringsminister Mika Lintilä

1.

Lag

om ändring av elmarknadslagen

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i elmarknadslagen (588/2013) 22 §, 71 § 2 mom. och 75 a §, av dem 22 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 108/2019 och 75 a § sådan den lyder i lag 108/2019, samt *fogas* till 3 §, sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 1430/2014, 108/2019 och 730/2021, nya 25 a-, 25 b- och 25 c-punkter samt till 71 § nya 3 och 4 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Definitioner

I denna lag avses med:

25 a) **bästa tillgängliga teknik**, då det gäller dataskydd och -säkerhet i en intelligent mätmiljö, tekniker som är effektivare, mer avancerade och som bäst lämpar sig i praktiken och som i princip bildar en grund för iakttagandet av Europeiska unionens dataskydds- och data-säkerhetsbestämmelser,

25 b) **mätområde** stammätet, högspänningsdistributionsnät, distributionsnät, slutet distributionsnät eller en del av dessa eller ett sådant internt elnät inom en fastighet eller motsvarande grupp av fastigheter som utgör ett eget avräkningsområde vid balansavräkningen,

25 c) **gränspunktmätning** mätning av den mängd el som överförs mellan två mätområden,

22 §

22 §

Nätinnehavarens uppgift vid mätningen av elleveranser

Nätinnehavarens uppgift vid mätningen av elleveranser

Nätinnehavaren ska ordna den mätning av elleveranser i sitt nät som ligger till grund för balansavräkningen och faktureringen samt regi-

Nätinnehavaren ska ordna den mätning av elleveranser i sitt nät som ligger till grund för balansavräkningen och faktureringen samt regi-

Gällande lydelse

streringen av mätuppgifterna och deras anmälan till parterna på elmarknaden. De mätuppgifter som behövs vid balansavräkningen och faktureringen ska lämnas per eldriftsställe eller per mätning

Vid ordnandet av mättjänster ska nätinnehavaren verka för att nätanvändarna använder el effektivt och sparsamt och främja möjligheterna att styra elförbrukningen.

Nätinnehavaren kan antingen tillhandahålla mättjänster som eget arbete eller skaffa tjänsterna hos utomstående. Tjänster kan därvid skaffas också hos andra parter inom elhandeln.

Närmare bestämmelser om mätning av elleveranser i elnät utfärdas genom förordning av statsrådet. Bestämmelserna kan gälla:

- 1) installering av mätapparat på eldriftstäl-
len och i kraftverk,
- 2) krav som ställs på mätapparat och mät-
ningssystem,
- 3) avläsning av mätapparat,
- 4) tillhandahållande av mätningssuppgifter
för att dessa ska kunna användas av parterna på
elmarknaden,
- 5) tidsfördelning i fråga om mättjänster.

Föreslagen lydelse

streringen av mätuppgifterna och deras anmälan till parterna på elmarknaden. De mätuppgifter som behövs vid balansavräkningen och faktureringen ska lämnas per eldriftsställe eller per mätning.

Nätinnehavaren ska sörja för en adekvat cybersäkerhet i dennes mätningssystem och informationsöverföring av mätuppgifter. För att säkerställa en hög nivå på cybersäkerheten i sina mätningssystem och i informationsöverföringen av mätuppgifter ska nätinnehavaren på ett adekvat sätt beakta den bästa tillgängliga tekniken i förhållande till de kostnader som orsakas av anskaffningen och användningen av systemen.

Vid ordnandet av mättjänster ska nätinnehavaren verka för att nätanvändarna använder el effektivt och sparsamt och främja möjligheterna att styra elförbrukningen. *Innan mätapparaturen installeras ska slutförbrukarna ges adekvat rådgivning och information om utnyttjandet av mätapparaturen samt om insamlandet och behandlingen av personuppgifter i enlighet med Europeiska unionens dataskyddslagstiftning och den kompletterande nationella lagstiftningen.*

Nätinnehavaren kan antingen tillhandahålla mättjänster som eget arbete eller skaffa tjänsterna hos utomstående. Tjänster kan därvid skaffas också hos andra parter på elmarknaden.

Om nätanvändaren eller innehavaren av el-lagret beställer mättjänster som överskrider de föreskrivna kraven av nätinnehavaren, kan nätinnehavaren debitera beställaren av tjänsten för skäliga kostnader som uppstår av en sådan mättjänst.

Närmare bestämmelser om mätning av elleveranser i elnät utfärdas genom förordning av statsrådet. Bestämmelserna kan gälla

- 1) installering av mätutrustning på eldrifts-
ställen, i kraftverk och ellager,
- 2) gränspunktsmätning,
- 3) krav som ställs på mätapparat och mät-
ningssystem,
- 4) avläsning av mätapparat,
- 5) tillhandahållande av mätningssuppgifter
för att dessa ska kunna användas av parterna på
elmarknaden,
- 6) tidsfördelning i fråga om mättjänster.

Gällande lydelse

71 §

Elmätning i ett internt elnät i en fastighet

Föreslagen lydelse

71 §

Elmätning i ett internt elnät i en fastighet

Närmare bestämmelser om mätning av elleveranser i ett internt nät i en fastighet eller en motsvarande fastighetsgrupp utfärdas genom förordning av statsrådet. Bestämmelserna kan gälla:

- 1) installering av mätapparatur i en lägenhet,
- 2) krav som ställs på mätapparatur och mätningssystem,
- 3) avläsning av mätapparatur,
- 4) utnyttjande av mätuppgifter.

75 a §

Skyldighet att anlita centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln

Detaljförsäljare och distributionsnätsinnehavare som bedriver elnätsverksamhet i distribut-

Slutförbrukaren har rätt att utan separatersättning till sitt förfogande få mätuppgifterna om sin egen elförbrukning som fastighetsinnehavaren har samlat från mätapparaturen i en lägenhet eller lokal som slutförbrukaren besitter. Slutförbrukaren har rätt att till sitt förfogande få uppgifterna om den elförbrukning som uppmätts i en lägenhet eller lokal som denne besitter också i det fall attfaktureringen av elinköpet i dennes fall inte grundar sig på uppmätt elförbrukning.

Om ett internt elnät i en fastighet eller i en motsvarande fastighetsgrupp utgör ett mätområde kan fastighetsinnehavaren och den nätinnehavare som är ansvarig för ordnandet av gränspunktsmätning avtala att fastighetsinnehavaren ordnar gränspunktsmätningen mellan elnätet och fastighetsnätet. Fastighetsinnehavaren kan då utföra gränspunktsmätningen antingen som eget arbete eller skaffa tjänsterna hos utomstående.

Närmare bestämmelser om mätning av elleveranser i ett internt nät i en fastighet eller en motsvarande fastighetsgrupp utfärdas genom förordning av statsrådet. Bestämmelserna kan gälla

- 1) installering av mätapparatur i en lägenhet eller lokal,
- 2) krav som ställs på mätapparatur och mätningssystem,
- 3) avläsning av mätapparatur,
- 4) tillhandahållande av mätuppgifter för att dessa ska kunna utnyttjas av slutförbrukarna och parterna på elmarknaden,
- 5) tidsfördelning i fråga om mättjänster,
- 6) gränspunktsmätning.

75 a §

Skyldighet att anlita centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln

Detaljförsäljare och distributionsnätsinnehavare som bedriver elnätsverksamhet i distribut-

Gällande lydelse

ionsnätet ska anlita centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln och se till att deras datasystem och system för informationsöverföring är kompatibla med de datasystem som används av enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln. Detaljförsäljare och distributionsnätinnehavare ska sörja för att de uppgifter som dessa ansvarar för och lämnar till enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln är felfria samt för att de felaktiga uppgifter som de lämnat korrigeras utan dröjsmål.

Föreslagen lydelse

ionsnätet ska anlita centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln och se till att deras datasystem och system för informationsöverföring är kompatibla med de datasystem som används av enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln. Detaljförsäljare och distributionsnätinnehavare ska sörja för att de uppgifter som dessa ansvarar för och lämnar till enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln är felfria samt för att de felaktiga uppgifter som de lämnat korrigeras utan dröjsmål.

Annan än i 1 mom. avsedd nätinnehavare, vars elnät har en gemensam gränspunktmätning med det mätområde som distributionsnätet utgör, samt fastighetsinnehavare, vars fastighets eller motsvarande fastighetsgrupps interna elnät utgör ett mätområde som har en gemensam gränspunktmätning med det mätområde som distributionsnätet utgör ska ordna informationsutbyte i anknytning till nämnda gränspunktmätning med enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln. Den nätinnehavare eller fastighetsinnehavare som är ansvarig för ordnandet av gränspunktmätning ska sörja för att de system som denne ansvarar för, som används i informationsöverföringen för nämnda gränspunktmätning, är kompatibla med informationssystemen hos enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln. Nätinnehavaren och fastighetsinnehavaren ska sörja för att de mätuppgifter som dessa ansvarar för och lämnar till enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln är felfria samt för att de felaktiga mätuppgifter som de har lämnat korrigeras utan dröjsmål.

Detaljför säljare, nätinnehavare som avses i 1 och 2 mom. och fastighetsinnehavare som avses i 2 mom. ska registrera sig som användare av den tjänst de använder hos enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln. Enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln ska godkänna detaljförsäljarens, nätinnehavarens och fastighetsinnehavarens registrering, om denne uppfyller de i 1 och 2 mom. avsedda krav som dess verksamhet inom elsystemet förutsätter i fråga om kompatibilitet mellan informationssystemen och sy-

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

stemmen som används för informationsöverföring, och denne har slutit ett tjänsteavtal om den tjänst som denne använder, vars villkor Energimyndigheten har fastställt i enlighet med 10 § i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden. Registrering ska göras innan

1) en detaljförsäljare börjar erbjuda elavtal åt slutförbrukarna,

2) en distributionsnätsinnehavare börjar idka distributionsnätsverksamhet i distributionsnätet,

3) ett mätområde som avses i 2 mom. bildas av i det momentet avsedda elnät eller av fastighets eller motsvarande fastighetsgrupps interna elnät.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Bestämmelserna i 75 a § 3 mom. tillämpas även på detaljförsäljare, nättinnehavare och fastighetsinnehavare som vid lagens ikraftträdande idkar sådan verksamhet som avses i 1 och 2 mom. i den paragrafen utom när denne inte fortsätter sådan verksamhet efter att de centraliserade informationsutbytestjänsterna inom elhandeln införts.
